

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий «магістр»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **«Напрями прискорення обігу оборотних активів
м'ясопереробних підприємств»**

ШИФР КРМ.ЕП.1.938-03.2.1.

Здобувачка _____ Бугаєва В.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від «12» грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри
економіки промисловості _____ Олександр ПАВЛОВ

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – другий «магістр»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
економіки промисловості
д.е.н., проф. Павлов О.І.

(підпис)

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувачки

Бугасвої Віолетти Василівни

1. Тема роботи: «Напрями прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств»
затверджена наказом ОНТУ від 05 грудня 2022 р. наказ № 938-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 08 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: звітність підприємства за два роки; характеристика та історія підприємства; наукові публікації та підручники; методичні вказівки до виконання випускної роботи магістра.
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра:
 - 1) теоретико-методичні основи підвищення ефективності використання оборотних коштів;
 - 2) аналіз перспектив розвитку м'ясопереробної галузі України та ефективності м'ясопереробних підприємств
 - 3) обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності використання оборотних коштів м'ясопереробних підприємств
5. Перелік графічного матеріалу:
 1. Рис.1. Структура оборотних активів підприємства
 2. Рис. 2. Структура ринку ковбасних виробів за видами

3. Рис. 3. Структура ринку ковбасних виробів в натуральному вираженні
4. Таблиця 1 – Показники оборотності оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
5. Таблиця 2 – Аналіз складу та структури оборотних активів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
6. Таблиця 3 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
7. Таблиця 4 – Показники оборотності оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»
8. Таблиця 5 – Склад, структура і динаміка оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»
9. Таблиця 6 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПП ФІРМА «Гармаш» за два роки
10. Таблиця 7 – Калькуляція витрат на виробництво та реалізацію продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та розрахунок повної собівартості за проектом
11. Таблиця 8 – Розрахунок показників економічної ефективності проекту з виробництва нового продукту
12. Таблиця 9 – Розрахунок ефективності проекту по впровадженню нового обладнання – вакуумних шприців
13. Таблиця 10 – Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
14. Таблиця 11 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

6. Дата видачі завдання – 07 грудня 2022 р.

Керівник _____ проф. Дідух С.М.

Завдання прийняла до виконання _____ Бугаєва В.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Підбір наукової літератури за темою кваліфікаційної роботи	01.09.2023-10.09.2023
2.	Дослідження теоретико-методичних основ підвищення ефективності використання оборотних коштів	11.09.2023-20.09.2023
3.	Вивчення стану м'ясопереробної галузі в Україні	21.09.2023-31.09.2023
4.	Обробка зібраних статистичних даних виробничо-господарської діяльності підприємства	01.10.2023-07.10.2023
5.	Надання характеристики м'ясопереробних підприємств і показників їх діяльності	08.10.2023-20.10.2023
6.	Проведення аналізу виробничо-господарської діяльності м'ясопереробних підприємства	21.10.2023-30.10.2023
7.	Розрахунок економічної ефективності проектів	01.11.2023-20.11.2023
8.	Визначення впливу запропонованих заходів на техніко-економічні показники діяльності підприємства	21.11.2023-25.11.2023
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи	26.11.2023-05.12.2023

Керівник _____ проф. Дідух С.М.

Здобувач-дипломник _____ Бугаєва В.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Бугаєва В.В.

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

КРМ містить 111 сторінок, 37 таблиць, 6 рисунків, список використаних джерел з 48 найменувань, 11 додатків.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств у сучасних умовах.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження є процес прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні основи прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

Завданням роботи передбачено дослідити теоретичні та методичні основи прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств; провести діагностику стану м'ясопереробної галузі України; скласти техніко-економічну характеристику м'ясопереробних підприємств та визначити специфіку їх розвитку; провести економічну діагностику стану м'ясопереробних підприємств; здійснити оцінку ефективності обігу оборотних коштів підприємств та чинників його прискорення; визначити напрями прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств; обґрунтувати доцільність проектів з прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки та рекомендації щодо прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

Одержані результати можуть бути використані на м'ясопереробних підприємствах як заходи щодо вдосконалення їх роботи.

Рік виконання роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

ABSTRACT

for master's qualification work

KRM contains 111 pages, 37 tables, 6 figures, a list of used sources with 48 names, 11 appendices.

The purpose of the work is to substantiate the theoretical and practical aspects of accelerating the turnover of current assets of meat processing enterprises in modern conditions.

The object of analysis, generalizations and research is the process of accelerating the circulation of current assets of meat processing enterprises.

The subject of the study is the theoretical and methodological basis of accelerating the turnover of current assets of meat processing enterprises.

The task of the work is to investigate the theoretical and methodical foundations of accelerating the turnover of working capital of meat processing enterprises; conduct a diagnosis of the state of the meat processing industry of Ukraine; draw up technical and economic characteristics of meat processing enterprises and determine the specifics of their development; conduct an economic diagnosis of the state of meat processing enterprises; carry out an assessment of the efficiency of circulation of working capital of enterprises and factors of its acceleration; determine directions for accelerating the turnover of working capital of meat processing enterprises; justify the expediency of projects to accelerate the turnover of working capital of meat processing enterprises.

Based on the results of the work performed, conclusions and recommendations on accelerating the turnover of current assets of meat processing enterprises were formulated.

The obtained results can be used at meat processing enterprises as measures to improve their work.

The year of performance is 2023.

The year of job protection is 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	11
1.1. Сутність і класифікація оборотних активів підприємства	11
1.2. Джерела формування оборотних коштів і показники ефективності їх використання	20
1.3. Актуальні напрямки прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств	30
Висновок до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	35
2.1. Характеристика та діагностика стану м'ясопереробної галузі України	35
2.2. Техніко-економічна характеристика м'ясопереробних підприємств	47
2.3. Аналіз ефективності використання оборотних коштів м'ясопереробних підприємств	53
Висновок до розділу 2	82
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРИСКОРЕННЯ ОБІГУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ... ..	85
3.1. Обґрунтування інвестиційного проєкту виробництва нового інноваційного продукту	85
3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження прогресивного обладнання на операції шприцювання	92
3.3. Оцінка впливу запропонованих проєктів на основні техніко-економічні показники підприємства	98
Висновок до розділу 3	102
ВИСНОВКИ	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ	112

ВСТУП

Актуальність теми. М'ясопереробні підприємства, що спеціалізуються у виробництві та обробці м'ясних продуктів, зіштовхуються із зростаючими викликами, пов'язаними з ефективністю обороту оборотних коштів. Актуальність вивчення напрямків прискорення цього процесу стає очевидною в умовах жорсткої конкуренції, змін в споживчих уподобаннях та необхідності оптимізації виробничих процесів. Розуміння та впровадження стратегій, спрямованих на оптимізацію обігу оборотних коштів, стає ключовим аспектом стійкого фінансового управління м'ясопереробних підприємств.

Однією з головних проблем, які стикаються м'ясопереробні підприємства, є повільний оборот оборотних коштів, що може призводити до утруднень у платіжній дисципліні, збільшення фінансових витрат та втрати конкурентоспроможності. Збільшення запасів сировини та готової продукції, тривалість кредиторської та дебіторської заборгованості — це лише кілька аспектів, які потребують уваги та оптимізації для покращення фінансової стійкості.

У контексті вищевикладеного, дослідження напрямків прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств має на меті виявлення оптимальних стратегій управління оборотними коштами, зменшення часу обороту запасів та забезпечення ефективного використання ресурсів. Аналіз фінансових процесів та впровадження інноваційних підходів до управління оборотним капіталом можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стабільності м'ясопереробних підприємств у сучасних умовах господарювання.

Студентка	Бугаєва В.В.			КРМ.ЕП.1.938-03.2.1.		
				Текстова частина	Стад	Стор.
					8	111
Керівник	Дідух С.М.			ОНТУ		
Зав. каф.	Павлов О.І.					

Для досягнення більш ефективного зростання обсягів виробництва важливо постійно удосконалювати структуру оборотних фондів. Однак важливо, щоб темпи зростання обсягів оборотних фондів залишалися нижчими, ніж темпи зростання об'ємів продукції. Це обумовлено тим, що оновлення і розширення фондів мають відбуватися завдяки використанню продуктивнішої техніки та зниженню собівартості продукції.

Оборотні фонди є складною економічною категорією, яка взаємодіє з іншими аспектами виробничої і економічної діяльності підприємства. Кожен з цих елементів вимагає окремої уваги, а також врахування взаємозв'язків між ними. Послідовне вирішення цієї проблеми нерозривно пов'язане із формуванням ефективного господарства, забезпеченням еквівалентності між сільським господарством і промисловістю, а також створенням рівних умов для розвитку всіх сільськогосподарських підприємств. Це визначає необхідність формування і регулювання промислово-економічних відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками та обслуговуючими, переробними, торговельними та іншими підприємствами.

Актуальність питань, пов'язаних з ефективністю використання оборотних фондів в умовах формування ринкових відносин на рівні держави та підприємств необхідністю проведення дослідження в цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у галузі удосконалення процесу управління оборотними коштами вже тривалий час мають своє відображення в роботах цілої низки вчених, таких як R.A. Brealey [1], Л. О. Бетехтіна [2], І. А. Бланк [3], В. В. Волошина [4], О. П. Гаценко-Колумбет [5], С. М. Гоцуляк [6], О. Д. Данілов та Т. В. Паєнтко [7], О. В. Добровольська [8], В. Р. Кігель [9], О. В. Коваленко [10], Б. Коласс [11], Л. А. Лахтіонова [12], Ю.В. Мездриков [13], О. О. Непочатенко, П. К. Бечко, Д. А. Попиченко [14], Н. О. Окселенко [15], Н.В. Петрова [16], А. М. Поддєрьогін, А.В. Корнилюк [17], С.В. Рилєєв, С.М. Юрій [18], А. В. Руденко [19], В. В. Хохлов [20].

Метою роботи є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств у сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети роботи сформульовано наступні завдання:

- 1) дослідити теоретичні та методичні основи прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств;
- 2) провести діагностику стану м'ясопереробної галузі України;
- 3) скласти техніко-економічну характеристику м'ясопереробних підприємств та визначити специфіку їх розвитку;
- 4) провести економічну діагностику стану м'ясопереробних підприємств;
- 5) здійснити оцінку ефективності обігу оборотних коштів підприємств та чинників його прискорення;
- 6) визначити напрями прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств;
- 7) обґрунтувати доцільність проектів з прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні та методологічні основи прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Розроблені та обґрунтовані в магістерській роботі напрями прискорення обігу оборотних коштів м'ясопереробних підприємств, а також впровадження запропонованих проектів можуть бути використані м'ясопереробними підприємствами України.

Інформаційна база дослідження представлена науковими публікаціями, монографіями, інтернет-джерелами, даними бухгалтерської звітності підприємств та даними відкритих джерел.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

1.1 Сутність і класифікація оборотних коштів підприємства

Матеріальною основою будь-якого виробництва є засоби виробництва, які включають в себе засоби та предмети праці, що активно взаємодіють у процесі створення продукту. Однак у зв'язку з відмінністю у характері функціонування під час виробництва та механізму передачі вартості на продукт, засоби праці перетворюються в економічні оборотні активи, тоді як предмети праці стають оборотними активами.

У сучасній економічній літературі термін «оборотні активи» розглядається як комплексна економічна категорія, що становить неотдільну частину процесу кругообігу капіталу [21]. Оборотні активи, інакше називані оборотним капіталом, репрезентують собою фонд грошових коштів підприємства. Вони виступають, передусім, як вартісна категорія, не представляючи матеріальних цінностей в прямому сенсі. Однією з особливостей є те, що в умовах звичайної господарської діяльності оборотні кошти не витрачаються; вони авансуються на поточні витрати підприємства для забезпечення безперервності виробництва та повертаються до своєї вихідної величини після завершення кожного обороту.

У зарубіжних джерелах концепція оборотних коштів трактується трошки інакше. Оборотні кошти (іноді називають мобільними активами чи поточними активами) представляють собою кошти, які здійснюють оборот протягом року чи одного виробничого циклу. Вони складаються з двох частин: постійного і змінного оборотного капіталу [1].

Постійний оборотний капітал (іноді називають системною частиною поточних активів) – це та частина поточних активів, обсяг якої залишається відносно сталою протягом всього операційного циклу. Змінний оборотний

капітал (іноді називають частиною поточних активів, яку можна змінювати) – це та частина поточних активів, обсяг якої змінюється лише у пікові моменти операційного циклу. Поточні зобов'язання (іноді називають короткостроковою кредиторською заборгованістю або короткостроковими пасивами) — це зобов'язання, строк погашення яких не перевищує одного року [1].

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [22].

В Господарському кодексі України взагалі немає трактування такої категорії як «оборотні активи», але у ст.139 «Майно у сфері господарювання» зазначено, що «оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів» [23].

Серед сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів також відсутня узгодженість щодо зазначених понять. Деякі дослідники вважають поняття «оборотні активи», «оборотний капітал», «оборотні засоби», «оборотні кошти», «оборотні фонди», «поточні активи» синонімами [2, 24, 25], інші об'єднують лише деякі поняття [26], третя група вчених зазначають, що економічний зміст зазначених понять різний, саме тому ототожнювати їх помилково [27, 28, 29, 30].

Маргасова В. Г. виділяє чотири основні школи у процесі дослідження поняття «оборотний капітал»: класичну, представниками якої є А. Сміт, К. Маркс, Д. Рікардо, Ф. Кене, радянську, сучасну та західну [31].

Саме представники класичної школи вперше запропонували поділяти наявний капітал на «основний» та «оборотний», представники радянської школи класифікували оборотний капітал на фонди обігу та оборотні виробничі

фонди. У радянські часи більш розповсюдженими було поняття «оборотні кошти», основною функцією яких вважалась розрахунково-платіжна, тобто фінансування витрат підприємства [28, с. 42], а поняття «капітал» взагалі на практиці було вилучено.

Пізніше такі терміни як «оборотні кошти» та «оборотні засоби» часто ототожнювались і трактувались як сума інших понять – оборотних фондів і фондів обігу у працях Д'яченко В. П., Усатова І. А., Бойчика І. М. та інших.

Алексєєв І. В. та Нич О. І. у своїх дослідженнях «розглядають проблему ототожнення суміжних понять та зазначають, що «за своєю суттю всі вони різні і окреслюють різні економічні поняття». Автори головною відмінністю оборотних активів та оборотних коштів вважають тривалість періоду для функціонування, який для оборотних коштів визначають в один рік або кругообіг, а для оборотних активів – в один рік або в операційний цикл. Поняття «оборотні засоби» автори взагалі вважають невірним і таким, що виникло через неточності перекладу з російського поняття «оборотные средства». Категорію «оборотні активи» автори вважають «всеохоплюючою», оскільки саме вона включає в себе усі інші поняття» [27, с. 135-136].

Поважний О. С., Крамзіна Н. О. та Кваша Ю. В. у своїх працях також досліджували історію виникнення терміну «оборотні активи», його суть та зв'язок з іншими поняттями. Головною відмінністю між поняттями «оборотні активи» і «оборотні кошти» автори вважають те, що оборотні активи витрачаються у процесі виробництва, тоді як оборотні кошти авансовані у виробництво, тому вони «не витрачаються і не споживаються», внаслідок чого оборотні кошти виступають проміжною ланкою між активом і пасивом балансу [28, с. 47–50].

У працях Бетехтіної Л. О. поняття «оборотних активів», «оборотних коштів» та «оборотного капіталу» розглядаються як тотожні. Автор пропонує наступне визначення зазначених понять: оборотний капітал (активи, кошти) – «це активи, які поновлюються з певною регулярністю для забезпечення поточної діяльності, вкладення в які обертаються протягом одного року або

виробничого циклу» [2, с. 74]. Сучасні науковці, такі як Поддєрьогін А. М., Білик М. Д. [17, с. 133], Благодатін А. А., Мец В. О. також ототожнюють поняття «оборотні кошти» та «оборотний капітал».

Оборотні активи, розглядані як натурально-речовинна категорія, представляють собою сукупність матеріальних цінностей і грошових коштів, які повністю споживаються під час виробництва і передають свою вартість на виробничий продукт протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо).

Умови існування товарно-грошових відносин визначають також матеріальні засоби підприємств у вартісній формі, а предмети праці у грошовій оцінці складають виробничі оборотні фонди. Серед них розташовані сировина, матеріали, паливо, запасні частини та інші матеріальні цінності.

Виробничі оборотні фонди також включають незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів. Основна функція цих фондів полягає в забезпеченні планомірного та ритмічного процесу виробництва на підприємствах та в об'єднаннях.

Крім виробничих оборотних фондів, кожне підприємство розпоряджається частиною активів, які перебувають в обороті, таких як готова продукція, грошові кошти на рахунках у банку та в касі, кошти в розрахунках і інші. Ця частина активів, визначена у грошовому еквіваленті, називається фондами обігу, і їхня основна функція полягає в забезпеченні коштами планомірного обороту на підприємствах.

Незважаючи на різницю в призначенні, оборотні фонди та фонди обігу мають тісний взаємозв'язок. Вони обслуговують єдиний процес відтворення виробництва та гарантують його неперервність.

Оборотні фонди та фонди обігу є не тільки взаємопов'язаними, але й важливими складовими оборотних активів, що відображають їхнє розподіл в сферах відтворення під час руху. Вони представляють собою самостійні економічні категорії.

Оборотні активи, як об'єктивно існуюча економічна категорія, проходять через функціональні форми в сферах виробництва та обігу, взаємодіючи з рухом їх речових носіїв. Це робить їх не лише складовою частиною економічного процесу, але й категорією в русі.

Оборотні активи, як вартісна категорія, представляють вартість, яка авансується у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу. Вони служать для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу, і відзначаються тим, що, авансовані у ці дві сфери, вони повертаються підприємству у процесі реалізації продукції.

В економічній літературі існують різні точки зору на сутність оборотних активів. Одні економісти розглядають їх як "грошові кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та фонди обігу", тоді як інші визнають оборотні активи як частину капіталу підприємства, що вкладена в його поточні активи, або як кошти, що авансовані для створення оборотних виробничих активів та активів обігу.

Важливо зауважити, що оборотні активи охоплюють як матеріальні, так і грошові ресурси. Отже, їхнє визначення тільки як грошових коштів є економічно необґрунтованим.

При організації оборотних активів важливо розрізняти їх склад і структуру. Під складом оборотних активів розуміють сукупність їхніх елементів або статей. Співвідношення між окремими елементами оборотних активів, виражене у відсотках, називається структурою оборотних активів. Різниця в структурах оборотних активів в різних галузях промисловості пояснюється різними факторами, такими як організація виробничого процесу, умови постачання і збуту, місцезнаходження постачальників і споживачів, а також структура витрат на виробництво.

У сукупності, склад і структура оборотних активів визначаються галузевими особливостями, видом продукції, умовами матеріально-технічного постачання та іншими факторами. Наприклад, у виробничій сфері і торгівлі найбільш значущу частку в оборотних активах складають запаси.

Оборотні активи є необхідною складовою майна підприємств та перебувають в постійному русі, забезпечуючи відповідний кругообіг. Вони перетворюються з грошових коштів у виробничі запаси, з виробничих запасів у незавершене виробництво, а потім у готову продукцію. Цей неперервний оборот відображає зміну форм руху та безперервність авансованої вартості від грошової до товарної, виробничої і знову до товарної та грошової.

Важливо відзначити, що термін «оборотні кошти» може викликати непорозуміння через різницю поглядів у фінансовій та класичній економічній науці. Деякі визначення ототожнюють «обігові кошти», «оборотні активи», «оборотні фонди» та «оборотний капітал». Інші розглядають оборотний капітал як капітал, вкладений у оборотні активи підприємства, складаючись з оборотного виробничого капіталу та обігового капіталу.

Існують різні погляди на те, чи слід трактувати оборотні активи як грошові кошти чи як капітал, і багато вчених вважають, що більш правильний підхід має фінансова література. Гроші, хоча й важливі як початковий пункт, самі по собі не є капіталом. Оборотні активи, включаючи гроші, виконують ключову роль у забезпеченні неперервного руху та обороту капіталу, перетворюючись на доход для власника підприємства.

Оборотні фонди перебувають у постійному русі (обороті), починаючи від надходження предметів праці на склад підприємства до отримання готової продукції та переходу її у сферу обігу (реалізації). У плановій та обліковій практиці оборотні фонди поділяються на (рис.1.1):

- а) виробничі запаси;
- б) незавершене виробництво і напівфабрикати власного виготовлення;
- в) витрати майбутніх періодів.

Виробничі запаси складають найбільший відсоток оборотних фондів (рис. 1.3). Загалом, їхня частка становить до 70% від обсягу оборотних фондів підприємства. До складу виробничих запасів включаються: сировина; основні та допоміжні матеріали; напівфабрикати та комплектуючі вироби; паливо; тара і тарні матеріали; запасні частини для ремонту; інші матеріали.

Рис.1.1. Структура оборотних активів підприємства

Джерело: [5]

Окремо виділяють малоцінні та швидкозношувані предмети в складі запасів, термін використання яких не перевищує одного року. Головним чином, це засоби праці.

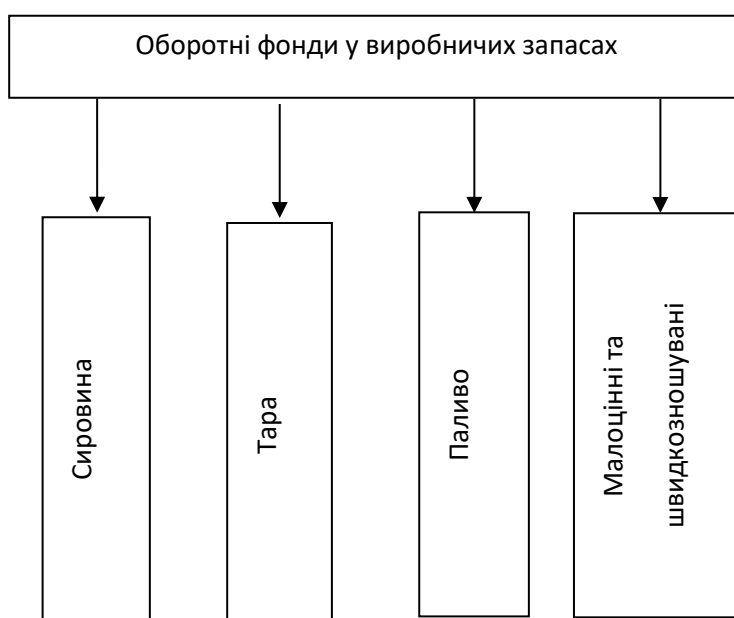

Рис.1.2. Оборотні фонди у виробничих запасах

Джерело: [5].

Незавершене виробництво – це предмети праці, які знаходяться у процесі виробництва на різних стадіях оброблення, чи то на робочих місцях у цехах та дільницях, чи під час транспортування від одного робочого місця до іншого (рис.1.3).

Напівфабрикати власного виготовлення охоплюють предмети праці, які повністю оброблені в одному виробничому підрозділі (цеху). Проте вони ще мають пройти подальше оброблення в інших підрозділах (цехах), наприклад, поковки, штампування, відливки в заготівельному виробництві на машинобудівних підприємствах.

Витрати майбутніх періодів не включаються в речовий склад оборотних фондів. Це грошові витрати, здійснені протягом даного періоду, але вони будуть поступово відноситися на собівартість продукції протягом наступних періодів. Такі витрати включають в себе витрати на проектування та освоєння нових видів продукції, раціоналізацію та винаходів, впровадження різних удосконалень виробництва, придбання науково-технічної, економічної, комерційної інформації, передплату періодичних видань та інші..

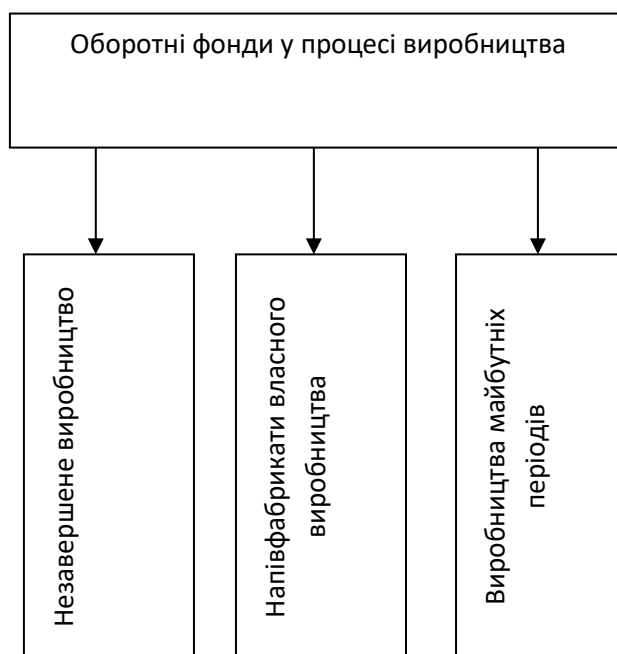

Рис.1.3. Оборотні фонди у процесі виробництва

Джерело: [5].

Співвідношення окремих компонентів оборотних фондів у загальному їх обсязі відображає виробничо-технологічну (стадійну) структуру, що складається під впливом різноманітних факторів, таких як характер виробництва, особливості продукції та технології її виготовлення, умов забезпечення сировиною та матеріалами тощо. Ця структура піддається змінам з плином часу, і, наприклад, за останні роки відзначається тенденцією до скорочення частки виробничих запасів та відповідно до збільшення участі незавершеного виробництва та витрат майбутніх періодів.

Структура оборотних фондів на підприємствах різних галузей суттєво відрізняється через особливості використання технологій, умов забезпечення та різновидів матеріальних ресурсів, а це визначається:

1. Специфікою підприємства. Підприємства з тривалим виробничим циклом характеризуються значною участю незавершеного виробництва, в той час як у гірській галузі велика частина витрат майбутніх періодів. На підприємствах зі швидкоплинним виробництвом, як правило, велика питома вага виробничих запасів.

2. Якістю готової продукції. Виробництво продукції низької якості, якою немає попиту серед покупців, різко підвищує частку готової продукції на складах.

3. Рівнем концентрації, спеціалізації, кооперації та комбінуванням виробництва.

4. Темпами науково-технічного прогресу. Цей фактор впливає на структуру оборотних фондів в різних напрямках і практично на співвідношення всіх елементів. Впровадження техніки та технології, спрямовані на збереження палива, безвідходне виробництво, безпосередньо впливає на зниження частки виробничих запасів у структурі оборотних фондів.

Інші фактори також мають вплив на структуру оборотних фондів, і при цьому важливо враховувати, що деякі з них мають довгостроковий вплив, в той час як інші виявляються тимчасовими.

1.2. Джерела формування оборотних активів і показники ефективності їх використання

Самостійність підприємств у власній виробничо-господарській діяльності є одним із джерел формування оборотних коштів. Раціональна організація процесу формування оборотних коштів впливає на їхній оборот та ефективне використання. Крім того, фінансовий стан організації безпосередньо залежить від того, наскільки правильно здійснюється фінансова політика щодо джерел формування оборотного капіталу. Джерела та їх розмір істотно впливають на рівень ефективності використання оборотних коштів [32, с. 248].

Надлишок оборотних коштів означає, що частина капіталу підприємства не приносить доходу. З іншого боку, недостача оборотного капіталу може гальмувати хід виробничого процесу та уповільнювати господарський оборот коштів підприємства. Питання про джерела формування оборотних коштів є важливим ще й з погляду нестабільності потреб підприємства в оборотних коштах через постійні зміни ринкових умов. Покриття цих потреб виключно власними ресурсами стає практично неможливим. Отже, ключовим завданням управління формуванням оборотних коштів є ефективне залучення позикових ресурсів [33, с. 385].

В економічній літературі існує класифікація, відповідно до якої всі джерела фінансування оборотних коштів поділяються на власні, позикові і залучені. Основну роль у кругообігу фондів відіграють власні кошти, оскільки підприємства, що діють на комерційній основі, повинні мати визначену майнову та оперативну самостійність для успішного та відповідального управління.

Початкове формування власного капіталу відбувається при створенні організації. Цей процес забезпечується основними та оборотними засобами, необхідними для здійснення комерційної діяльності у розмірах, визначених установчими документами. Залежно від організаційно-правових форм формується статутний (складений, пайовий) капітал для корпоративних

комерційних організацій (господарські товариства, господарські товариства та виробничі кооперативи) або статутний фонд для унітарних і державних підприємств.

Частина коштів, внесених засновниками, спрямовується на закупівлю виробничих запасів, необхідних для виготовлення товарної продукції, виконання робіт та надання послуг. Оборотні кошти служать джерелом фінансування поточних виробничих витрат до отримання виручки від реалізації продукції (робіт, послуг).

Поповнення оборотних коштів, які були витрачені на відновлення виробничого циклу, може здійснюватися за рахунок отриманої виручки від продажу продукції та за рахунок власних коштів, отриманих підприємством у процесі його діяльності, основним чином за рахунок отриманого прибутку.

Прибуток спрямовується на поповнення оборотних коштів і фінансування їхнього приросту. Це залежить від накопичень нерозподіленого прибутку минулих років, фінансових результатів поточного року, які визначають напрямки використання прибутку (інвестування в капітальні вкладення, виплати доходів власникам, витрати на споживання працівникам, на соціальні потреби тощо), а також від зміни нормативу оборотних коштів та можливостей залучення інших джерел [34, с. 123].

В умовах повної господарської самостійності, коли організації (підприємства) мають широкі повноваження у розпорядженні власним майном, включаючи грошові кошти, в обороті можуть перебувати інші власні кошти. Зокрема, це можуть бути тимчасово не використовувані фонди грошових коштів, такі як амортизаційний, преміальний, ремонтний фонд, фонд відпусток, рекламацій, цільового призначення тощо. В сучасних умовах ці фонди можуть бути включені в поточний оборот для придбання виробничих запасів, покриття витрат, пов'язаних із зонним характером виробництва, особливостями відвантаження готової продукції та іншими аспектами.

Хоча такий підхід може порушувати принцип цільового використання фондів грошових коштів, але в умовах високих темпів інфляції та нестабільної

економічної ситуації цей шлях дозволяє розширити фінансові вкладення в оборотний капітал та вирішити завдання щодо стабілізації обсягу власного капіталу, вкладеного в поточний оборот. Це може зменшити залежність організацій від позикових коштів та сприяти підвищенню їхньої платоспроможності та рівня ліквідності.

Крім того, стійкі пасиви, які постійно знаходяться в обороті, можуть слугувати джерелом покриття власних оборотних коштів, забезпечуючи певний рівень стійкої пасивності. Це може включати плановану кредиторську заборгованість та інші стійкі пасиви.

Додатковим джерелом власних оборотних коштів можуть бути вигідні фінансові вкладення тимчасово вільних фінансових ресурсів, а також додатковий випуск акцій та їх розміщення, особливо для акціонерних товариств.

Позикові джерела, такі як банківські короткострокові кредити, можуть використовуватися для поповнення оборотних коштів, особливо в тих випадках, коли операція приносить достатній дохід для покриття витрат за користування позикою.

В умовах інфляції позикові кошти у вигляді кредитів банку нерідко використовуються більш ефективно, ніж власні оборотні кошти. Причина в тому, що позикові джерела мають цільове призначення, як правило, роблять більш швидкий кругообіг, за їх використанням ведеться більш жорсткий контроль з боку фінансових служб. Крім того, позичальник, відшкодовуючи банку кредит в більшій мірі, ніж очікувалося знеціненими грошима, також виявляється у вигазі.

Незважаючи на поступове підвищення значення позикових коштів у складі джерел формування оборотного капіталу, далеко не всі організації мають можливість залучати позикові кошти для його поповнення, що пов'язано з дорожнечою кредитних ресурсів і незацікавленістю банківських структур у видачі короткострокових кредитів [35, с. 127].

Структура джерел формування оборотних коштів підприємства представлена на рис. 1.4.

Рис.1.4. Джерела формування оборотних коштів підприємства

Джерело: [7].

До числа мобілізованих ресурсів у господарському обігу підприємства відноситься кредиторська заборгованість, яка в суті представляє собою форму безоплатного кредиту, отриманого від інших організацій чи окремих осіб. На відміну від стійких пасивів, кредиторська заборгованість є не планованим джерелом формування оборотних коштів. Частина цієї заборгованості можна пояснити закономірностями розрахунків, але в більшості випадків вона виникає внаслідок порушень розрахунково-платіжної дисципліни, визначаючи відсутність вчасної оплати продукції та розрахункових документів.

Кредиторська заборгованість є наслідком дефіциту оборотних коштів, що становить одну з ключових причин кризи неплатоспроможності, разом із

збільшенням простроченої дебіторської заборгованості. Внаслідок значної дебіторської заборгованості клієнтів, значна частина авансованих оборотних коштів повертається з великим затриманням чи взагалі не повертається. Це постійне відволікання грошових оборотних коштів з матеріальної сфери в фінансову призводить до порушення механізму циркуляції капіталу.

Для компенсації простроченої дебіторської заборгованості використовуються кредиторські зобов'язання в різних формах, що викликає зміни у структурі джерел формування оборотних коштів і, зокрема, низьку їхню забезпеченість власними ресурсами.

Фінансове становище підприємства безпосередньо залежить від ефективності управління оборотними коштами, тому привертання уваги до їх аналізу є насущною потребою. Основна мета аналізу оборотних активів полягає в підвищенні ефективності їх використання. Для досягнення цієї мети ставляться наступні завдання:

1. Визначення ступеня обігової забезпеченості підприємства. На цьому етапі проводиться докладний аналіз складу та структури оборотних коштів. Досліджується, які групи входять до їх складу, та визначається частка, яку вони займають в загальному обсязі оборотних коштів на підприємстві.

2. Аналіз ефективності використання оборотних коштів. На цьому етапі визначаються ряд показників, серед яких:

- Коефіцієнт оборотності оборотних коштів в оборотах (Коб): Цей коефіцієнт вказує на кількість оборотів, які здійснюються обіговими коштами протягом певного періоду. Його формула показує, наскільки ефективно використовуються оборотні кошти для виробництва продукції.

- Коефіцієнт чистого обороту оборотних коштів (Кчобк): Цей показник враховує ефективність використання оборотних коштів, враховуючи вартість продукції та суму виторгу від її реалізації. Високий Кчобк свідчить про ефективне використання оборотних коштів у виробництві та продажу продукції.

- Коефіцієнт оборотності запасів (Коз): Цей показник вказує на те, скільки разів запаси підприємства повністю обертаються за певний період. Він дозволяє оцінити ефективність управління запасами.

Цей комплексний аналіз допомагає не лише виявити проблеми в управлінні оборотними коштами, але й розробити конкретні шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів на підприємстві застосовується система показників, що характеризують стан як окремих груп, так і загального обсягу оборотних коштів. Економічна результативність використання оборотних коштів виражається корисним результатом, отриманим підприємством під час його операційної діяльності.

Узагальнюючим показником ефективності використання оборотних коштів є рентабельність, яка розраховується за формулою:

$$\text{Рок} = \frac{\text{П}}{\text{Сок}} \cdot 100\% \quad , \quad (1.1)$$

де ПР – прибуток звітного періоду, грн .;

Сок – середня сума оборотного капіталу, грн.

Цей показник показує величину прибутку, що припадає на одну гривню оборотного капіталу.

Економічна ефективність використання оборотних коштів визначається показниками оборотності. Під оборотністю оборотних коштів розуміється тривалість повного кругообігу коштів з моменту їх придбання до виходу і реалізації готової продукції із зарахуванням виручки на рахунок підприємства.

До найважливіших показників оборотності оборотних коштів, а значить, і узагальнюючим показником їх використання відносять:

- тривалість одного обороту оборотних коштів у днях:

$$\text{T} = \frac{t}{\text{Коб}} \quad (1.2)$$

$$\text{T} = \frac{t \cdot \text{Сок}}{\text{Vреал}} \quad , \quad (1.3)$$

де t – кількість днів у звітному періоді;

$C_{ік}$ – сума оборотних коштів або їх середні залишки за звітний період, грн.;

$V_{реал}$ – обсяг реалізації продукції за звітний період.

Вона показує, за який термін до підприємства повертаються кошти у вигляді виручки від реалізації продукції.

- коефіцієнт оборотності оборотних коштів (кількість оборотів за певний період часу):

$$K_{об} = \frac{V_{реал}}{C_{ік}}, \quad (1.4)$$

де $V_{реал}$ – обсяг реалізації продукції за звітний період;

$C_{ік}$ – сума оборотних коштів або їх середні залишки за звітний період, грн.

Даний показник характеризує швидкість обороту коштів. Зменшення тривалості одного обороту, а отже, збільшення коефіцієнта оборотності, свідчить про поліпшення використання оборотних коштів.

- сума зайнятих на підприємстві оборотних коштів на одиницю продукції (коефіцієнт завантаження або віддача оборотних коштів):

$$K_з = \frac{C_{ік}}{V_{реал}}, \quad (1.5)$$

де $C_{ік}$ – сума оборотних коштів або їх середні залишки за звітний період, грн.;

$V_{реал}$ – обсяг реалізації продукції за звітний період.

Даний показник характеризує суму оборотних коштів, авансованих на 1 грн. виручки від реалізації продукції, тобто являє собою оборотну фондомісткість, витрати оборотних коштів в розрахунку на 1 грн. реалізованої продукції (робіт, послуг) [36, с. 148].

Також на підприємствах розраховуються і аналізуються показники оборотності окремих елементів оборотних коштів. Найбільш часто розраховуються і аналізуються наступні показники:

Коефіцієнт оборотності запасів:

$$\text{Коб.з} = \frac{C}{З}, \quad (1.6)$$

де С – собівартість реалізованої продукції, грн.;

З – середня величина запасів, грн.

Характеризує швидкість запасів.

- тривалість обороту запасів:

$$T_z = \frac{Д \cdot З}{C}, \quad (1.7)$$

де С – собівартість реалізованої продукції, грн.;

З – середня величина запасів, грн.,

Д – число днів в періоді.

Цей показник відображає період часу, необхідний для перетворення матеріальних запасів в готову продукцію і на її реалізацію.

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$\text{Коб.дз} = \frac{В}{ДЗ}, \quad (1.8)$$

де В – виручка нетто, руб.;

ДЗ – середня величина дебіторської заборгованості, грн.

- тривалість обороту дебіторської заборгованості

$$T_{дз} = \frac{ДЗ}{В1}, \quad (1.9)$$

де В1 – одностороння виручка від реалізації, грн.

ДЗ – середня величина дебіторської заборгованості, грн.

Показує період часу між платежами за сировину і робочу силу і погашенням дебіторської заборгованості.

- тривалість обороту грошових коштів:

$$T_{дс} = T_з + T_{дз} - T_{кз} , \quad (1.10)$$

де $T_з$ – період обертання запасів, дні;

$T_{дз}$ – період обертання дебіторської заборгованості, дні;

$T_{кз}$ – період обертання кредиторської заборгованості, дні.

Найбільш поширеними показниками, що характеризують використання всіх матеріальних ресурсів на підприємстві, є:

- матеріаломісткість:

$$ME = \frac{Mз}{ТП} , \quad (1.11)$$

де $Mз$ – матеріальні витрати, грн .;

$ТП$ – товарна продукція, грн.

Вона показує, скільки матеріальних витрат припадає на кожен рубль товарної продукції.

- матеріаловіддача:

$$MO = \frac{ТП}{Mз} , \quad (1.12)$$

де $Mз$ – матеріальні витрати, грн .;

$ТП$ – товарна продукція, грн.

Це показник зворотного матеріаломісткості.

Оборотність оборотних коштів може проявлятися у сповільненні чи прискоренні. Економічним результатом прискорення оборотності оборотних коштів є вивільнення частини цих коштів з обороту, оскільки підприємство може здійснювати виробничу діяльність з меншим обсягом оборотних коштів. Розрізняють абсолютне і відносне вивільнення [12, с. 147].

Абсолютне вивільнення настає в тих випадках, коли фактичні залишки оборотних коштів менше нормативного рівня або залишків попереднього періоду. Якщо фактичні залишки залишаються на нормальному рівні або перевищують їхній обсяг, і при цьому відбувається зростання обсягу реалізації протягом аналізованого періоду, то ми маємо відносне вивільнення. Відносне вивільнення відзначається тим, що прискорення оборотності відбувається

паралельно із зростанням обсягу виробництва, при цьому темп росту обсягу випуску продукції перевищує темп росту залишків оборотних коштів [13, с. 157].

Абсолютне вивільнення оборотних коштів може бути розраховане за формулою:

$$\Delta_{абс} = \frac{(T_0 - T_1)C_{ок}}{t}, \quad (1.13)$$

де T_0 і T_1 – тривалість одного обороту коштів відповідно в базисному і звітному періодах, дні;

$C_{ок}$ – середня величина оборотного капіталу, грн .;

t – кількість днів у звітному періоді.

Відносне вивільнення оборотних коштів обчислюється за формулою:

$$\Delta_{отн} = C_{ок 0} \cdot I_v - C_{ок 1}, \quad (1.14)$$

де $C_{ок 0}$, $C_{ок 1}$ – сума оборотних коштів або їх середні залишки відповідно в базисному і звітному періодах, грн .;

I – індекс зміни (темп зростання) обсягу виробленої продукції за аналізованої період, коефіцієнт.

Визначення розміру і структури джерел формування оборотного капіталу визначає ефективність його використання. Встановлення оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом є важливим завданням управління оборотним капіталом. У процесі управління формуванням оборотного капіталу необхідно забезпечувати права підприємств та організацій в поєднанні з підвищенням їх відповідальності за ефективне та раціональне використання коштів. Забезпечення достатнього мінімуму власних та позикових коштів повинно забезпечити безперервність руху оборотного капіталу на всіх етапах кругообігу, що задовольняє потреби виробництва в матеріальних і грошових ресурсах, а також забезпечує сучасні та повні розрахунки з постачальниками, бюджетом, банками та іншими кореспондуючими ланками.

Термін «оборотні засоби» охоплює грошовий вираз вартості коштів у виробництві, включаючи запаси сировини та матеріалів на складах, незавершену продукцію, готову продукцію на складі, а також грошові кошти в розрахунках та на рахунках підприємства. Оборотні кошти функціонують лише протягом одного виробничого циклу і повністю передають свою вартість на вироблену продукцію. Сутність оборотних коштів полягає в забезпеченні безперервності виробництва і реалізації продукції.

Економічна ефективність використання оборотних коштів визначається показниками оборотності. Під оборотністю коштів розуміється період від їх придбання до виходу та реалізації готової продукції з урахуванням виручки на рахунок підприємства. Оборотність оборотних коштів може сповільнюватися або прискорюватися. Економічним результатом прискорення оборотності оборотних коштів є вивільнення частини цих коштів з обороту, а при уповільненні обороту – потреба в залученні додаткових коштів у оборот.

1.3. Актуальні напрямки прискорення обігу оборотних активів м'ясопереробних підприємств

Ефективність використання оборотних коштів залежить від впливу різноманітних факторів, які можна умовно поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори, що впливають на підприємство, охоплюють загальну економічну ситуацію, податкове законодавство, умови отримання кредитів та рівень процентних ставок, доступність цільового фінансування, а також можливість участі в грантових програмах та інших бюджетних ініціативах. Враховуючи ці фактори, підприємство може активно використовувати внутрішні резерви для раціоналізації обігу оборотних коштів.

Одним із ключових напрямків підвищення ефективності використання оборотних коштів є прискорення їх оборотності на всіх етапах кругообігу. Для досягнення цієї мети важливо враховувати значущість і вплив різних факторів.

Значні резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів нерідко знаходяться безпосередньо в межах самого підприємства.

Зокрема, у виробництві, основна увага приділяється виробничим запасам. Ці запаси відіграють ключову роль у забезпеченні безперервності виробництва, але водночас їхня участь у виробничому процесі може бути великою. Ефективна організація виробничих запасів є важливою умовою для підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Скорочення часу перебування оборотних коштів в незавершеному виробництві може бути досягнуте шляхом вдосконалення організації виробництва, вдосконалення застосовуваних технік та технологій, раціонального використання оборотних коштів, особливо їх активної частини, а також заощадження на всіх етапах обігу оборотних коштів [19, с. 264].

У сфері обігу оборотні кошти відіграють роль у забезпеченні руху продукції до споживача, не приносячи при цьому нових продуктів. Зайве відволікання коштів в сферу обігу є негативним явищем. Щоб зменшити вкладення коштів у сферу обігу, необхідно вдосконалити організацію збуту готової продукції, використовувати прогресивні форми розрахунків, швидше виписувати документацію і прискорювати її обіг, дотримуватися договірної і платіжної дисципліни.

Прискорення обороту оборотних коштів дозволяє вивільнити значні суми і використовувати їх для збільшення обсягу виробництва без додаткових фінансових ресурсів. Значущими передумовами скорочення вкладень оборотних коштів у сферу обігу є раціональна організація збуту, застосування сучасних форм розрахунків, своєчасна оформлення документів і виконання умов договорів, а також дотримання платіжної дисципліни.

Оцінка запасів на підприємствах вимагає ретельного вивчення руху продукції та визначення їхньої вартості. Трьома найпоширенішими методами оцінки є ФІФО, ЛІФО та середньозважена вартість. ФІФО передбачає облік запасів за ціною першої партії, що може впливати на прибуток у звіті про прибутки і збитки. ЛІФО оцінює запаси за цінами останніх покупок для максимального наближення собівартості реалізованої продукції до витрат на

їх придбання. Використання середньозваженої вартості дозволяє уникнути коливань вартості запасів і обчислень собівартості.

Вибір базового оціночного показника для конкретних видів оборотних коштів вимагає обґрунтованої оцінки, враховуючи їхнє споживання. У сучасних умовах, коли підприємства перебувають на самофінансуванні, ефективне використання оборотних коштів стає визначальним фактором [37, с. 213].

Прискорення обігу оборотних коштів є важливим завданням для підприємств у сучасних умовах конкуренції та динамічного бізнес-середовища. Висока оборотність коштів сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів та покращенню фінансового становища підприємства.

Оборотні кошти підприємства включають запаси, дебіторську заборгованість та грошові кошти, які забезпечують неперервність виробничого процесу та обіг товарів чи послуг. Прискорення обігу оборотних коштів означає швидше перетворення їх в реальні активи та обігову вартість.

У зв'язку із зростанням конкуренції та змінами в економічному середовищі, підприємства повинні активно шукати шляхи оптимізації обороту своїх коштів. Актуальність прискорення обігу оборотних коштів полягає в можливості швидше адаптуватися до змін та забезпечити стійкість бізнес-процесів.

Ефективне управління запасами є одним із ключових аспектів прискорення обігу оборотних коштів. Впровадження систем точного прогнозування та управління запасами дозволяє зменшити обсяг надлишкових запасів та оптимізувати їх рух виробничим процесом.

Для прискорення обігу коштів важливо ефективно управляти дебіторською заборгованістю. Застосування чітких умов оплати, системи контролю платіжної дисципліни та активне взаємодію з клієнтами сприяє скороченню часу обігу цих коштів.

Використання сучасних інформаційних технологій та програмних засобів для автоматизації бізнес-процесів є ефективним засобом прискорення

обігу оборотних коштів. Це дозволяє швидше виявляти та реагувати на зміни в попиті, умовах постачання та фінансовому стані підприємства.

Оптимізація фінансових операцій та спрощення процедур фінансування є ще однією ключовою складовою прискорення обігу оборотних коштів. Зменшення часу на одержання кредитів та швидка реалізація інвестицій сприяють покращенню ліквідності підприємства.

Запровадження ефективних стратегій управління операційними процесами та виробничим циклом дозволяє прискорити обіг оборотних коштів. Покращення координації внутрішніх бізнес-процесів та зменшення часу на виробництво сприяє швидкому обігу оборотних активів.

Гнучкий ланцюг постачання є важливою передумовою для прискорення обігу оборотних коштів. Підприємства повинні активно співпрацювати з постачальниками та партнерами для забезпечення швидкого та ефективного постачання сировини та матеріалів.

Систематичний моніторинг та аналіз ефективності застосованих стратегій прискорення обігу оборотних коштів дозволяють підприємствам вчасно коригувати свої дії та досягати оптимальних результатів. Постійне вдосконалення процесів відповідно до отриманих даних є необхідністю для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

Висновок до розділу 1

Оптимальне формування джерел оборотних активів виявляє значний вплив на різні аспекти діяльності підприємства, такі як процес реалізації, фінансові результати та фінансовий стан. Це сприяє досягненню бізнес-мети з мінімально необхідними оборотними фондами в умовах, які притаманні певній галузі.

Джерела формування та принципи використання власного і позикового капіталу впливають на ефективність використання оборотних фондів та загального капіталу підприємства. Особливу вагу в структурі оборотних фондів мають запаси, які є важливою та значущою частиною майна

підприємства та домінують у витратах різних галузей діяльності. Запаси входять до складу оборотних фондів, оскільки можуть бути ліквідовані у грошовій формі протягом короткого періоду – протягом року чи одного операційного циклу.

Заходи щодо удосконалення структури та ефективності використання оборотних фондів включають в себе гарантування безперебійності виробничого процесу, прискорення обороту оборотних засобів, забезпечення ліквідності та платоспроможності, підвищення рентабельності оборотних фондів, а також мінімізацію ризиків і втрат під час їх формування і використання.

Загальний висновок полягає в тому, що оборотні активи підприємства мають використовуватись ефективно. Слід відзначити, що наявність та характеристики оборотних фондів, а також їхній обсяг та швидкість обороту суттєво впливають на фінансовий стан підприємства, зокрема на його платоспроможність, ліквідність та можливість подальшої мобілізації фінансових ресурсів.

Величина чистого оборотного капіталу в значній мірі визначається складом і величиною оборотних коштів. Багато компаній випробують проблеми з чистим оборотним капіталом, тому що його недолік може привести до ліквідації компанії. Рівень чистого оборотного капіталу тісно зв'язаний як з ризиком, так і з рентабельністю діяльності компанії.

У залежності від співвідношення активів і пасивів виділяють чотири види стратегії фінансування поточних активів: ідеальну, консервативну, агресивну і компромісну. У реальному житті впливати який-небудь зі стратегії в чистому виді практично неможливо.

АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗИ УКРАЇНИ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Характеристика та діагностика стану м'ясопереробної галузі України

М'ясний ринок визначається комплексом соціально-економічних відносин між сільськогосподарськими, заготівельними, переробними та торговельними структурами, спрямованими на забезпечення реалізації худоби, птиці, м'яса та м'ясних продуктів. Цей ринок грає значну роль у суспільному внеску праці, вкладеному в цей процес. Важливо відзначити, що м'ясний ринок функціонує в умовах складної економічної ситуації, де виробники м'яса розширюють обсяги виробництва, навіть при труднощах окремих галузей тваринництва. Наразі настає час для детального вивчення сучасного стану та тенденцій розвитку м'ясного ринку [38].

М'ясний ринок виступає невід'ємною складовою вітчизняного агропродовольчого сектора, створюючи унікальне середовище для розвитку ринкових відносин, в якому беруть участь всі верстви населення країни, незалежно від національності, харчових традицій, соціально-економічного становища та рівня доходів [39, с. 124].

Основні складові м'ясного ринку включають ринок свинини, ринок яловичини та ринок птиці. У сфері тваринництва в Україні спостерігаються трансформаційні процеси, які ведуть до змін у структурі м'ясного ринку.

Наприклад, частка птиці у виробництві м'яса всіх видів зросла з 11,6% у 2000 році до 53,5% у 2018 році. Величезний приріст обсягів виробництва м'яса птиці спостерігається на сільськогосподарських підприємствах. Частка свинини у виробництві м'яса зменшилася з 40,6% у 2000 році до 29,8% у 2018 році [40].

Протягом періоду з 2000 по 2018 роки в Україні відбувалися значущі трансформації у структурі утримання тварин, особливо в секторах великої рогатої худоби, свиней та птиці. Виділяється важливий ріст поголів'я птиці, який зріс на 71,1% за зазначений період (від 123,722 млн голів у 2000 році до 211,654.4 млн голів у 2018 році). Лідерами в утриманні поголів'я птиці у 2018 році стали Вінницька, Київська, Черкаська, Дніпропетровська і Львівська області, де розташовані найбільші птахофабрики [41].

Проте в той же період спостерігалася протилежна тенденція у великій рогатій худобі, де поголів'я зменшилося на 64,6%, або від 9,423.7 млн голів у 2000 році до 3,332.9 млн голів у 2018 році. Найбільш значні обсяги утримання великої рогатої худоби в 2018 році фіксувалися у Вінницькій, Полтавській, Хмельницькій, Житомирській і Харківській областях, де концентрувалася 32,1% від загального поголів'я великої рогатої худоби.

Щодо свиней, їх поголів'я зменшилося на 21,3%, або від 7,652.3 млн голів до 6,025.3 млн голів, за винятком зростання поголів'я у 2010 році на 12,9% порівняно з 2005 роком. П'ятірка провідних областей утримання поголів'я свиней у 2018 році включала Київську, Донецьку, Львівську, Дніпропетровську і Черкаську, де розташовані великі свинокомплекси і концентрується 34,4% поголів'я свиней. Провідними свиногосподарствами у 2018 році були ПрАТ «АПКІнвест», СП ТАВ «Нива Переяславщини», ТзОВ «Гудвеллі», ТОВ «НВП Глобинський свинокомплекс» та ПАТ «Агропродсервіс» [42].

У сільськогосподарських підприємствах відбулися значні втрати поголів'я великої рогатої худоби, що скоротилося до 22,6% у 2018 році порівняно з рівнем 2000 року. Поголів'я свиней у сільськогосподарських підприємствах зросло на 40,6%, а поголів'я птиці збільшилося в 4,7 рази порівняно з 2000 роком [41]. Важливо відзначити, що втрати поголів'я утримуваної в господарствах населення були меншими, що може бути зумовлено економічною незацікавленістю виробників, викликаною високою собівартістю виробництва, застосуванням застарілих технологій, зростанням

цін на вхідні матеріали та послуги, що стали одними з ключових факторів скорочення поголів'я великої рогатої худоби та свиней.

Український м'ясний ринок відзначається різноманітністю та змінами в структурі виробництва тваринної продукції протягом розглянутого періоду з 2000 по 2019 роки. Спостерігається значний ріст виробництва м'яса птиці, яке визнається найбільш дохідним напрямком у м'ясній промисловості. Цей ріст стимулювався швидким поверненням капіталу в цій галузі, що викликало збільшення інвестицій та будівництво сучасних птахофабрик, а також формування потужних вертикально інтегрованих компаній.

У контексті виробництва свинини, хоча сектор стабілізувався, він значно постраждав від африканської чуми свиней. У той час як вирощування великої рогатої худоби залишається менш доцільним, і спостерігається тенденція до зменшення її поголів'я, основними виробниками м'яса цієї категорії залишаються господарства населення.

Споживання м'яса в Україні також претерпіло зміни. У 2018 році середньодобове споживання зросло на 35%, порівняно з 2005 роком, досягаючи 52,8 кг на особу. Навіть якщо цей обсяг трохи перевищує мінімальну фізіологічну норму (45,4 кг на особу), він істотно відстає від раціональної норми (81,0 кг на особу). Проаналізовані дані за 2019 рік свідчать про подальше збільшення споживання до 59 кг на особу [41].

Радикально змінилася і структура споживання м'яса серед населення, про що свідчать періодичні зміни з 2005 по 2018 роки. У 2005 році доли яловичини, свинини і м'яса птиці коливалися від 30% до 35%, тоді як у 2018 році ці показники становили відповідно 14-47%. Це свідчить про перевагу споживачів на користь м'яса птиці [41].

Динаміка виробництва м'яса в цілому відображає позитивні зміни, завдяки зростанню обсягів виробництва м'яса птиці, яке компенсує зменшення виробництва інших видів м'ясної продукції. Однак падіння виробництва м'яса в господарствах населення спостерігалось упродовж 2015–2019 років,

зменшуючи частку цього сегмента в загальному обсязі виробництва м'яса від 37% у 2015 році до 31,9% у 2019 році [41].

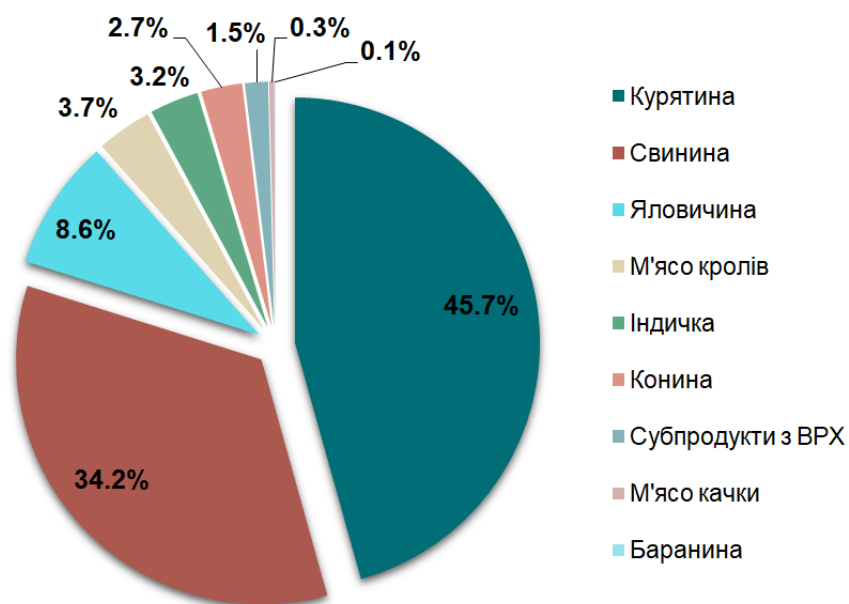
На основі даних, поданих Міністерством аграрної політики України, станом на 01 травня 2023 року в Україні відбулися зміни в чисельності сільськогосподарських тварин у порівнянні з відповідним періодом минулого року. Загальна чисельність сільськогосподарських тварин склала 2549,8 тис. голів, що свідчить про зменшення на 7,8%. З цієї загальної кількості, сільськогосподарські підприємства утримують 937,0 тис. голів (зменшення на 1,0%), водночас у господарствах населення чисельність становить 1612,8 тис. голів (зменшення на 11,3%) [41].

Зокрема, чисельність корів склала 1355,2 тис. голів, зменшившись на 7,2%. З цієї кількості, 390,4 тис. голів перебувають у сільськогосподарських підприємствах (зменшення на 0,8%), тоді як 964,8 тис. голів – у господарствах населення (зменшення на 9,5%).

Чисельність свиней склала 4960,1 тис. голів, що є зменшенням на 7,2%. З цієї кількості, 3177,4 тис. голів належать сільськогосподарським підприємствам (зменшення на 7,1%), тоді як 1782,7 тис. голів у господарствах населення (зменшення на 7,3%).

Чисельність овець та кіз склала 1137,6 тис. голів, що свідчить про зменшення на 6,9%. З цієї кількості, 152,0 тис. голів утримуються у сільськогосподарських підприємствах (зменшення на 1,5%), а 985,6 тис. голів – у господарствах населення (зменшення на 7,6%) [41].

У порівнянні з відповідним періодом минулого року, чисельність птахів зросла на 6,3%, досягнувши 176,6 млн голів. З цієї загальної кількості, сільськогосподарські підприємства утримують 106,2 млн голів (збільшення на 15,6%), в той час як господарства населення тримають 70,3 млн голів (зменшення на 5,2%).

Джерело: дані Державної служби статистики України, Державної Митної служби, оцінка Pro-Consulting

Рис. 2.1. Структура продажів м'яса в 2022р. у грошовому вираженні, %

Джерело:[43]

Як зазначає О.В. Ляховська «м'ясо та м'ясна продукція в харчовій промисловості України мають значний потенціал для розвитку та перспективи щодо збільшення обсягів експорту. Проте аналіз динаміки та структури експорту м'яса та м'ясних продуктів в останні роки показує, що активна торгівля відбувається лише деякими видами продукції, такими як м'ясо птиці та яловичина, тоді як обсяги експорту інших видів, таких як свинина та субпродукти, зменшуються. Це створює загрозу залежності від імпорту таких видів продукції» [42].

Протягом останніх років, конкурентоспроможні позиції на світовому ринку мали лише м'ясо та їстівні субпродукти птиці (Україна входить у п'ятірку країн-експортерів курятини). Динаміка експорту цих продуктів є позитивною: експорт м'яса та їстівних субпродуктів птиці зріс у 2,26 рази у порівнянні з 2013 роком, а за 11 місяців 2019 року перевищив показник попереднього року на 4,99%. Вагомість експорту м'яса птиці у товарній структурі експорту за 11 місяців 2019 року становила 1,16% (у 2018 році – 1,07%, у 2013 році – 0,37%) [44].

Росту виробництва м'яса птиці в Україні сприяють її заготівля та переробка агропромисловими холдингами. Ці холдинги створюють умови для експорту, забезпечуючи високу якість продукції, відповідність вимогам країн-імпортерів, а також технічну та логістичну підтримку. У 2018 році близько 26,13% заготовленого м'яса птиці (у забійній масі) було призначено для експорту, що виявляє зростання порівняно з 12,45% у 2013 році. Загалом експорт м'яса та субпродуктів птиці становив приблизно 86,09% від загального обсягу експорту м'ясних продуктів. З урахуванням високої рентабельності виробництва (11,3% у 2018 році), зростаючого попиту як на внутрішньому ринку України (3,33% зростання споживання курятини у 2018 році) так і на світовому ринку (2,93% зростання у 2019 році), сегмент продукції м'ясної промисловості, пов'язаний з м'ясом птиці, можна вважати найбільш перспективним для збільшення виробництва та експорту [45, с. 41].

Серед інших видів м'яса, зокрема охолодженої та замороженої яловичини та телятини, спостерігалися позитивні темпи зростання експорту. За період з 2013 по 2018 роки ці темпи зросли на 1,90%, а за 11 місяців 2019 року зріст перевищив показник 2018 року і становив 12,72%. Проте, протягом останніх років значно зменшилися обсяги заготівлі м'яса яловичини та телятини (зниження на 13,63% за період з 2013 по 2019 роки) а також його промислової переробки (зменшення на 66,13%). З урахуванням цих тенденцій можна передбачати скорочення експорту м'яса цього виду та зростання ризику імпортозалежності від продукції з яловичини та телятини.

В Україні галузь виробництва м'яса та м'ясних продуктів головним чином фокусується на експорті. Проте науковцем важливо відзначити ряд проблем, які можуть вплинути на розвиток зовнішньої торгівлі м'ясом, включаючи такі аспекти:

1. Зменшення обсягів виробництва яловичини, телятини та свинини негативно впливає на експорт цих продуктів. Це може вести до тимчасового введення на внутрішній ринок імпортованих продуктів за зниженими цінами.

2. Концентрація виробництва курятини на обмеженій кількості великих підприємств створює ризики для економіки, особливо з урахуванням високої частки цього продукту в структурі експорту.

3. Низька частка виробництва готових харчових продуктів з м'яса в загальному обсязі м'ясної продукції та з охолодженої і замороженої сировини впливає на конкурентоспроможність української м'ясної промисловості на зовнішньому ринку.

Зазначені проблеми породжують виклики для подальшого розвитку експорту м'яса та м'ясних продуктів з України.

Важливо відзначити, що географічна структура експорту охолодженого та замороженого м'яса великої рогатої худоби та свинини є мало диверсифікованою, і більшість експорту спрямована до 2-3 країн. Останніми роками близько 99% експорту свіжої або охолодженої та замороженої м'ясної продукції великої рогатої худоби було направлено до Білорусі та Туреччини, у порівнянні з 2013 роком, коли ця продукція в основному експортувалася до Росії. Подібні тенденції спостерігаються і в географічній структурі експорту свинини, де основними країнами-імпортерами є Об'єднані Арабські Емірати, В'єтнам, Гонконг, Ангола та Грузія у 2019 році [29].

Розширенню виробництва м'яса птиці сприяло збільшенню експорту та розширенню ринків збуту. Україна змогла експортувати свою курятину в більш ніж сотню країн у 2019 році, і серед найбільших імпортерів були Нідерланди, Саудівська Аравія та Словаччина.

З метою розширення ринків збуту та підвищення конкурентоспроможності українських виробників м'ясної продукції на світовому ринку, необхідно впроваджувати комплексні заходи. Серед таких заходів важливо спрямовувати зусилля на стимулювання розвитку підприємництва та кооперації між сільськогосподарськими і промисловими виробництвами. Також слід активно розвивати співпрацю з іншими країнами щодо експорту м'ясної продукції, сприяти інвестиційній привабливості та

стимулювати розвиток інноваційних виробництв якісної продукції, що відповідає вимогам та сертифікації країн-імпортерів.

Аналізуючи динаміку імпорту м'ясної продукції в Україні з 2005 по 2018 рік, важливо відзначити позитивну тенденцію зменшення частки імпорту від 16,8% до 10,7%, що складало 283 тис. тонн. Однак, розподіл імпортованих видів м'яса вказує на кілька нюансів. Курятина займає 47,0%, свинина – 45,2%, яловичина та телятина – 5,0%, інші види м'яса – 3,0%. Цей розподіл пояснюється кількома чинниками, такими як недостатній обсяг внутрішнього виробництва, що не вдовольняє попит населення на м'ясо, а також низькі ціни імпортованих продуктів. Наприклад, популярність імпортованої свинини пов'язана із її значним споживанням в Україні, оскільки власне виробництво не в змозі повністю задовольнити потреби населення. Світове виробництво свинини становить лише 85,6% від загального споживання цього виду м'яса. Обсяги імпорту яловичини залишаються невеликими порівняно із свининою та курятиною через високі ціни на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Ситуація з імпортом м'яса птиці виявляється нетиповою. Українське виробництво повністю задовольняє внутрішній попит на це м'ясо. Проте, основною причиною значного обсягу імпорту є низькі ціни на м'ясну сировину, таку як м'ясо механічної обвалки та субпродукти. Крім основних видів м'яса, в Україну також імпортується сало та субпродукти, які використовуються в переробній галузі для виробництва ковбас та інших м'ясних продуктів, дозволяючи виробникам ефективно знижувати витрати. Основними постачальниками імпортованого м'яса є країни Європейського Союзу, зокрема Німеччина, Польща, Данія та Угорщина для свинини.

Ковбасні вироби виконують значущу роль у харчовій культурі численних країн та піддаються великій варіативності в споживанні, обумовленій культурними та географічними аспектами окремих регіонів. Наприклад, у країнах Європи, таких як Німеччина, Польща та Україна, ковбаса визнана ключовим компонентом їх харчування, варіюючись за рецептурами та

смаковими особливостями, які включають лінки, сосиски, ковбаси для смаження та інші варіанти.

Поза Європою, ковбаса також користується популярністю в різних світових регіонах. Наприклад, у США доступний розмаїтий асортимент ковбасних виробів, таких як хот-доги та пекінська ковбаса. У Латинській Америці популярні м'ясні ковбаси, такі як чорізо. Рівень споживання ковбаси визначається культурними, харчовими та економічними факторами, включаючи зростання населення та трансформації у галузі харчової промисловості.

В Україні ринок ковбасних виробів є розвиненим і конкурентним. Місцеві виробники пропонують різноманітність продукції, включаючи традиційні українські сорти та міжнародні бренди. Споживачі в Україні стають все вимогливішими до якості продуктів, що зумовлює необхідність дотримання виробниками високих стандартів якості і безпеки.

Зростаюча увага до здорового способу життя також може впливати на ринок ковбасних виробів, оскільки споживачі віддають перевагу продуктам з меншим вмістом шкідливих речовин та штучних добавок. На ринку переважає сегмент варених виробів через їхню більш доступну ціну, у порівнянні з напівкопченими, копченими та в'яленими виробами. Ліверна (печінкова) ковбаса складає лише 2% ринку, інші категорії ковбасних виробів також мають обмежену представленість на ринку (рис. 2.2).

За аналізом експертів, приблизно 30% обсягу українського ринку м'ясних та ковбасних виробів є у тіні. Цей тіньовий сектор найбільш представлений у західних регіонах країни, особливо завдяки значній кількості невеликих підприємств та нефіксованому в офіційній статистиці імпорту ковбасних та м'ясних виробів з країн Європи, зокрема Польщі та Італії.

Крім того, економічні та політичні фактори можуть суттєво впливати на розвиток ринку ковбасних виробів в Україні. Зміни в економіці, підвищення цін на сировину та інші чинники можуть впливати на вартість та доступність ковбасних виробів для споживачів.

Рис. 2.2. Структура ринку ковбасних виробів за видами
Джерело:[43]

Серед українських виробників ковбасних виробів лише декілька має більше 10% частки ринку, і за останніми даними вони контролюють понад 40% ринку. Інші виробники мають частки менше 5%, або навіть не перевищують 1,5%. Приблизно 25% ринку належить компаніям, які займають менше 1,5% ринкової частки (рис. 2.3).

Для забезпечення конкурентоспроможності на ринку, оператори пропонують розширений вибір продукції для споживачів, включаючи більшість основних категорій ковбасних виробів.

Враховуючи те, що топ-операторами на ринку є переважно виробники, частки ринку в основному співпадають із частками виробництва. Однак при розрахунках враховані обсяги імпорту, які впливають на об'єм ринку.

Українські виробники ковбасних виробів стикаються з рядом проблем, які мають потенційний вплив на подальший розвиток цієї галузі. Варто врахувати наступні аспекти:

1. Конкуренція – ринок ковбасних виробів в Україні виявляється конкурентним, зумовлюючи труднощі для нових учасників. Привертання

уваги споживачів та збереження частки ринку вимагає постійного удосконалення виробництва та вдосконалення маркетингових стратегій.

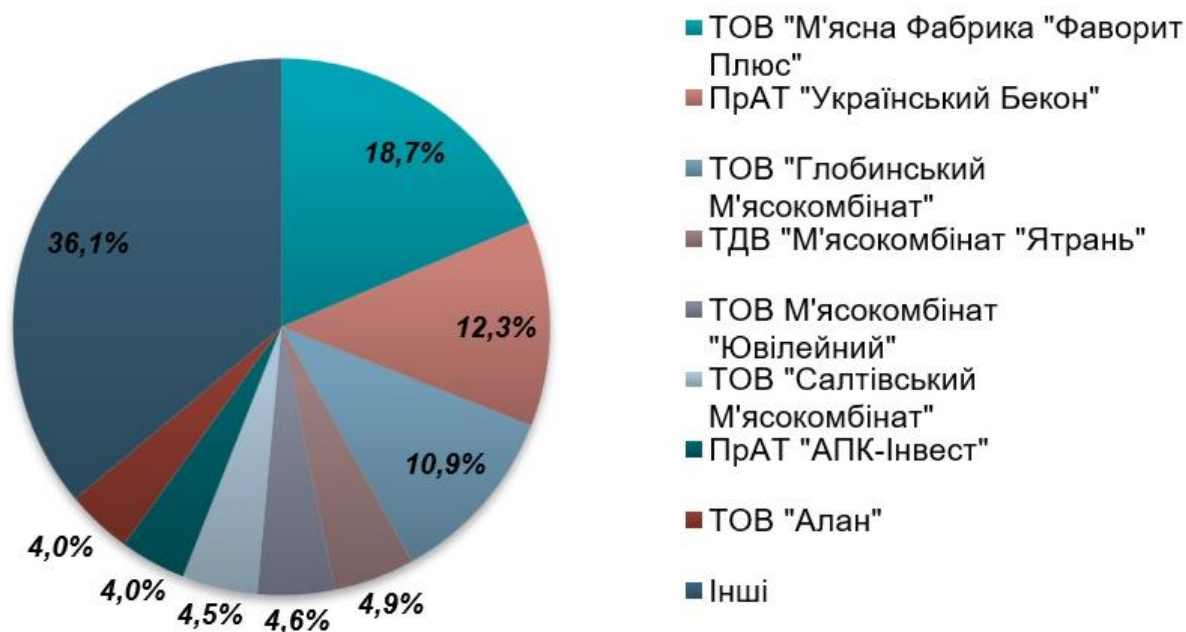

Рис. 2.3. Структура ринку ковбасних виробів, в натуральному вираженні, %

Джерело:[43]

2. Сировинне забезпечення – високі ціни на м'ясо та залежність від імпорту деяких компонентів сировини можуть значно впливати на вартість та стабільність постачання сировини.

3. Рівень якості – деякі виробники можуть мітити проблеми з дотриманням високих стандартів якості та безпеки продукції, що може викликати недовіру споживачів та впливати на репутацію галузі.

4. Регуляторна сфера – складна та змінювана регуляторна база може створювати перешкоди для виробників. Вимоги до етикетування та санітарні норми вимагають значних зусиль та витрат.

5. Недостатнє фінансування – обмежені фінансові ресурси можуть ускладнювати впровадження нового обладнання та технологій, покращення якості продукції та розробку маркетингових стратегій.

6. Інновації та диференціація – запровадження нових технологій та диференціація продукції важливі для привертання споживачів та забезпечення конкурентоспроможності.

Розв'язання цих проблем може вимагати тісної співпраці між виробниками, урядом та іншими зацікавленими сторонами. Це може включати поліпшення якості продукції, фінансову підтримку, спрощення регуляторного середовища та стимулювання інноваційного розвитку.

Тенденції споживання ковбасних виробів можуть різнитися залежно від регіону та часу. Зокрема, спостерігаються такі загальні тенденції:

1. Збільшення попиту на якісні та натуральні продукти – споживачі все більше звертають увагу на якість та склад ковбасних виробів.

2. Зростання популярності альтернативних виробників – виробники, що спеціалізуються на веганських або рослинних альтернативах, можуть знайти попит серед зростаючої популярності веганського та вегетаріанського харчування.

3. Гастрономічні туристичні подорожі – зростання популярності гастрономічних туристичних подорожей може сприяти популярності місцевих ковбас.

4. Збільшення популярності здорового харчування – загальний тренд до здорового харчування може впливати на споживання ковбасних виробів, зокрема попит на низькожирні та дієтичні опції.

Перспективи ринку м'ясних продуктів в Україні включають технологічний прогрес, розширення асортименту, експортні можливості, розвиток онлайн-торгівлі та збільшення попиту на якісні та натуральні продукти. Водночас, інновації та реагування на зміни у споживчих уподобаннях можуть бути ключовими факторами успіху для виробників.

2.2. Техніко-економічна характеристика м'ясопереробних підприємств

В якості підприємств галузі, діяльність яких буде досліджена в роботі обрано наступних виробників м'ясної продукції: ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» та ПП фірма «Гармаш» [46; 47].

Техніко-економічна характеристика ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" є сучасним виробничим підприємством, яке використовує передові технології у виробництві м'яса та ковбасних виробів. Підприємство активно співпрацює з загальнодержавною асоціацією "Укрм'ясо". Основним акціонером компанії є німецька компанія "OSI International Holding GmbH". Історія ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" нараховує понад 80 років. Початково підприємство було засновано у 1927 році як птахопереробне виробництво. Згодом воно перетворилося на потужний комбінат, який займається переробкою птиці, яєць, забою худоби, виробництвом м'яса, ковбасних виробів та копчених продуктів.

У 2000 році шляхом виділення зі складу ВАТ "Вінницям'ясо" створено ВАТ "Козятинський птахокомбінат" на базі його дочірнього підприємства Козятинського птахокомбінату. У 2009 році було внесено зміни до назви підприємства, перейшовши до форми ПАТ "Козятинський м'ясокомбінат". У 2019 році статус було перетворено на ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат".

На даний момент у складі підприємства працюють такі відділи: цех забою та первинної переробки худоби, холодильник, дільниця по обвалюванню м'яса ВРХ та свиней, цех з виробництва м'ясних напівфабрикатів, ковбасний цех, виробнича лабораторія та допоміжні обслуговуючі підрозділи. Юридична адреса ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" - Вінницька область, м. Козятин, вул. Довженка, 33. До організаційної структури підприємства входять:

- адміністративний корпус;
- м'ясожировий цех;

- ковбасний цех;
- цех підготовки сировини (холодильне та обвалювальне відділення);
- виробнича лабораторія;
- матеріальний склад;
- транспортний цех;
- фірмовий магазин;
- цех по виготовленню м'ясних напівфабрикатів;
- технічна служба;
- господарська частина, виробнича пральня, їдальня;
- дільниця мийки тари.

ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" визначається як сучасне підприємство, що використовує передові технології у виробництві м'яса та ковбасних виробів. Підприємство активно участь бере в загальнодержавній асоціації «Укрм'ясо». Для забезпечення високої якості продукції воно впровадило систему безпеки харчових продуктів, що сертифікована відповідно до вимог ISO 22000:2005.

У 2014 році підприємство успішно впровадило та сертифікувало Систему екологічного менеджменту відповідно до міжнародного стандарту ISO 14001:2004, що свідчить про відповідальний підхід до виробництва та прагнення до зменшення екологічного впливу.

Соціальна відповідальність є невід'ємною частиною стратегії підприємства, і вона включає довготерміновий розвиток в гармонії з довкіллям та суспільством. Підприємство дотримується загальноприйнятих стандартів корпоративної соціальної відповідальності, гарантуючи дотримання прав людини, створення належного виробничого середовища, охорону навколишнього середовища та цілісність в бізнесі.

У 2018 році підприємство успішно пройшло ресертифікацію за Системою екологічного менеджменту згідно з вимогами Міжнародного Стандарту ISO 14001:2015, що свідчить про сталість зусиль у забезпеченні високих екологічних стандартів.

ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" продовжує вражати своїх споживачів та конкурентів активною роллю у галузі виробництва та бездоганною відповідальністю перед суспільством та довкіллям. Підприємство, розташоване на площі 11,4 га з 46 спорудами, включає 6 споруд у основному виробництві та 40 в допоміжному. Важливі потужності включають м'ясожировий цех (забій та переробка худоби) – 60 тонн м'яса на зміну; холодильник на 400 тонн м'яса; ковбасний цех – 5 тонн ковбасних виробів на зміну.

Водопостачання підприємства здійснюється від міської мережі, а каналізаційні стоки попередньо очищаються від зважених частинок жиру, перш ніж скидатися в міську каналізаційну мережу. Враховуючи достатню потужність підприємства, основна увага приділяється вдосконаленню технологічних процесів та заміні застарілого обладнання новим, що відповідає сучасним вимогам. Капітальне будівництво наразі не планується, оскільки екологічні питання не впливають на використання активів підприємства. Види діяльності підприємства:

- 10.11 Виробництво м'яса (основний);
- 10.13 Виробництво м'ясних продуктів;
- 10.89 Виробництво інших харчових продуктів, н.в.і.у.;
- 46.23 Оптова торгівля живими тваринами;
- 46.32 Оптова торгівля м'ясом і м'ясними продуктами;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- 47.22 Роздрібна торгівля м'ясом і м'ясними продуктами в спеціалізованих магазинах;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт.

Основними замовниками продукції є приватні торговельні підприємства Вінницької, Житомирської, Київської та Хмельницької областей. У даній галузі підприємства переважно зазнають значних фінансових втрат,

приблизно 70%. Причиною цього є великий обсяг імпортованого м'яса та м'ясопродуктів через вільні економічні зони, що призводить до завищеної конкуренції внутрішнього ринку. Високий рівень конкуренції обумовлений торгівлею імпортованими товарами низької якості за низькими цінами. Місцеві виробники стикаються зі значними труднощами через цей фактор.

Зазначимо, що виробництво м'яса та м'ясопродуктів є вкрай матеріалоемним, де витрати на сировину та енергію становлять від 80% до 95% від загальних витрат. Найбільший внесок у структуру виробничих витрат складають сировина та енергія. Високі закупівельні ціни на худобу та витрати на енергоносії серйозно впливають на остаточну вартість продукції.

Основними конкурентами у даній галузі є приватні підприємства та підприємці, комерційні структури, а також приватні м'ясопереробні цехи [21].

Проблема з реалізацією продукції пов'язана із низькою платоспроможністю населення, що ускладнює ситуацію на ринку. Цей аспект вимагає системного вирішення та розробки ефективних стратегій збуту, щоб забезпечити стійкий розвиток підприємства.

Техніко-економічна характеристика ПП фірма «Гармаш»

ПП фірма «Гармаш», засноване в 1997 році Віктором Григоровичем Гарбузому Одеській області, є провідним підприємством, спеціалізуючись у виробництві ковбасної продукції.

М'ясокомбінат є рентабельним підприємством з розвиненою інфраструктурою та більш як сотнею видів продукції. Забійний цех, введений в експлуатацію у 2001 році, використовує виключно власне забите м'ясо, що дозволило розширити асортимент і поліпшити якість продукції. У 2005 році введено цех заморожених напівфабрикатів із лінією по виробництву вареників і пельменів.

Підприємство постійно модернізується, вкладаючи у сучасне устаткування відомих фірм, таких як "Ласка", "Полі-кліп", "Домініони", "Аляска". Це дозволяє підприємству річно розширювати виробництво та

забезпечувати стабільно високу якість продукції.

Продукція м'ясокомбінату «Гармаш» активно представлена на виставках по всій Україні і визначена численними нагородами. Продукція фірми «Гармаш» успішно реалізується через оптову і роздрібну торговельну мережу, а також фірмові магазини в одеській області. Завдяки стабільній якості, різноманітному асортименту та готовності до співпраці, продукція фірми знаходить популярність не лише на місцевому ринку, а й у регіонах.

Серед конкурентів варто відзначити такі підприємства, як МК «Лібра», «Титан», «Алікс», «Глобино» та інші.

М'ясокомбінат «Гармаш» спеціалізується на виробництві різноманітної ковбасної продукції, включаючи:

- сирокочені і сиров'ялені ковбаси;
- варено-копчені і напівкопчені ковбаси;
- копчені, варені і запечені продукти із свинини, яловичини і птиці (більше 40 видів);
- варені ковбаси, сосиски, сардельки;
- паштети, сальтисони, ліверні і кров'яні ковбаси.

Найбільший попит відзначається у категорії копченини та варених ковбас у натуральній оболонці, які становлять приблизно 30% від загального асортименту.

Територія підприємства включає наступні будівлі та споруди:

1. Забійний цех.
2. Цех копченини.
3. Ковбасний цех.
4. Цех напівфабрикатів.
5. Побутові приміщення.
6. Адміністративні приміщення.
7. Лабораторний корпус.

Виробничий процес виготовлення ковбасних виробів на ПП "Гармаш" розпочинається з підготовки основної сировини та допоміжних матеріалів.

Підготовка основної сировини включає в себе ряд етапів, таких як розбірка туш, обвалювання відрубів, жилкування та сортування м'яса. При огляді туш, призначених для виробництва ковбас, здійснюється перевірка їхньої відповідності вимогам стандарту, включаючи вагу, ступінь угодваності, свіжість м'яса та ступінь зачищення. Цей контроль дозволяє забезпечити високу якість використовуваної сировини.

Виділімо основні ризики діяльності ПП «Гармаш»:

1. Підвищення цін на ресурси; збільшення вартості матеріально-технічних ресурсів може вплинути на виробничі витрати та призвести до зростання вартості продукції.

2. Зниження купівельної спроможності населення: втрата купівельної спроможності населення може призвести до зменшення попиту на продукцію, що може вплинути на фінансові показники підприємства.

3. Високий рівень конкуренції: стабільність у сфері конкуренції може бути під загрозою через зростання числа учасників на ринку та їхню активність.

Основні покупці – суб'єкти підприємницької діяльності, фізичні особи, які володіють роздрібними магазинами та дистриб'юторами. Основний регіон збуту – місто Одеса, де охоплено до 80% роздрібних торговельних точок.

Підприємство має налагоджені господарські та технологічні зв'язки, що сприяє його стабільному функціонуванню та високій конкурентоспроможності.

ПП "Гармаш" є одним із лідерів на ринку м'ясопродуктів Одеської області, займаючи чільне місце завдяки якісній продукції та ефективній системі дистрибуції.

Ці характеристики свідчать про те, що підприємство є добре організованим та готовим до подолання ризиків для забезпечення стабільної роботи та успіху на ринку.

2.3. Аналіз ефективності використання оборотних коштів м'ясопереробних підприємств

Аналіз ефективності використання оборотних коштів на м'ясопереробних підприємствах є важливим інструментом управління, який дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються та обертаються кошти в процесі виробництва та функціонування підприємства. На першому етапі доцільним є аналіз виробничої програми м'ясопереробних підприємств.

Фінансово-економічний аналіз діяльності та ефективності використання оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Для аналізу обсягу випуску продукції в натуральному і вартісному вираженні складаємо таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз виробництва продукції ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1.Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного податку):				
- у діючих оптових цінах підприємства (ПП), тис. грн	465224,00	719340,00	254116,00	54,62
– у порівняних цінах (ППп), тис. грн	465224,00	567333,00	102109,00	21,95
2. Фактично вироблено продукції (ВП), тонн	5276	6434	1158	21,95

Джерело: складено автором

Визначаємо обсяг виробленої продукції у порівняних цінах за звітний рік:

$$ПП_{пз} = ПП_{пп} / ВП_{п} * ВП_{з}, \quad (2.1)$$

$$ПП_{пз} = 465224,00 / 5276 * 6434 = 567333 \text{ тис. грн,}$$

де $ПП_{пп}$ – обсяг виробленої промислової продукції у порівняних цінах, тис. грн.;

$ВП_{з}$, $ВП_{п}$ – обсяг фактично виробленої продукції в натуральному вираженні у звітному та попередньому роках відповідно.

На основі аналізу таблиці 2.1 можна визначити, що обсяг виробленої продукції в діючих оптових цінах відзначився істотним зростанням на 254116,00 тис. грн, або на 54,62%, порівняно з попереднім роком. Одночасно обсяг продукції в порівняних цінах зрос на 102109,00 тис. грн, що складає 21,95% збільшення. У порівнянні з попереднім роком фактичний випуск продукції зріс на 1158 тонн, представляючи 21,95% збільшення.

Ці цифри свідчать про значущий розвиток виробничої діяльності підприємства та позитивні тенденції у його фінансовій продуктивності. Зокрема, збільшення обсягу продукції у діючих оптових цінах вказує на ефективну стратегію ціноутворення та збільшений попит на продукцію підприємства на ринку.

Цей високий рівень фактичного випуску продукції вказує на успішне реалізоване виробництво та може свідчити про високу конкурентоспроможність підприємства в своїй галузі. Отже, позитивні динаміки у виробництві підтверджують вдалі стратегічні рішення та сприяють підтримці стійкого зростання підприємства на ринку.

Для аналізу структури випуску продукції складемо таблицю 2.2.

Таблиця 2.2

Структура випуску продукції ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, тонн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	тонн	%
Ковбасні вироби	183	210	3,47	3,26	27	-0,20
Напівфабрикати	1435,6	1878	27,21	29,19	442,4	1,98
Яловичина односортна	3513,2	4346	66,59	67,55	832,8	0,96
Свинина односортна	144,2	-	2,73	-	-144,2	-2,73
Усього	5276	6434	100	100	1158	×

Джерело: складено автором

За результатами аналізу таблиці 2.3 можна зробити висновок, що в попередньому та звітному роках структура виробництва підприємства характеризується значною питомою вагою яловичини односортної та напівфабрикатів. У звітному році відбулось збільшення обсягу яловичини односортної та напівфабрикатів на 832,8 тонн (або на 23,7%) та 442,4 тонни

(або на 30,82%) відповідно. Це відображає зростання їх питомої ваги в структурі виробництва на 0,96 та 1,98 відсоткових пунктів у порівнянні з попереднім роком.

Ці дані свідчать про тенденцію до зміни виробничого акценту та підвищення популярності певних видів продукції. Збільшення виробництва яловичини односортної та напівфабрикатів може свідчити про ефективність попиту на ці продукти на ринку, а також про успішне впровадження виробничих стратегій підприємства.

У цілому, незважаючи на зростання виробництва, структура залишається стабільною, з незначними змінами. Це свідчить про здатність підприємства адаптуватися до ринкових умов та зберігати баланс у виробництві, забезпечуючи стійкий розвиток. Після цього визначаємо, як вплинула зміна структури на відхилення обсягу випуску продукції. Для цього складемо аналітичну таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

**Вплив структурних змін на відхилення обсягу випуску продукції
ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»**

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, Тонн		Структура, %		Оптова ціна тонн., тис. грн	Звітний рік за структурою попереднього року, тонн	Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік			тонн	тис. грн
1	2	3	4	5	6	7	8 (=3-7)	9 (=7·6)
Ковбасні вироби	183	210	3,47	3,26	77,94	223,17	-13,17	-1026,11
Напівфабрикати	1435,6	1878	27,21	29,19	105,48	1750,69	127,31	13428,97
Яловичина односортна	3513,2	4346	66,59	67,55	107,52	4284,29	61,71	6634,50
Свинина односортна	144,2	-	2,73	-	-	175,85	-175,85	-
Усього	5276	6434	100	100	-	6434,00	0	19037,37

Джерело: складено автором

За даними таблиці 2.3 очевидно, що структурні зміни у виробництві напівфабрикатів мали найбільший вплив на збільшення обсягу виробленої продукції у діючих цінах, сприяючи зростанню на 13428,97 тис. грн. Також

важливим фактором були структурні зміни у виробництві яловичини односортної, що внесли вклад у зростання обсягу на 6634,50 тис. грн.

Слід відзначити, що ковбасні вироби виявилися менш впливовим сегментом, відзначившись зменшенням обсягу виробництва на 1026,11 тис. грн. Незважаючи на це, їх питома вага у структурі становила лише 3,47% та 3,26% у попередньому та звітному роках відповідно.

Ці дані свідчать про значущий вплив структурних змін у виробництві, які визначили основні тенденції у розвитку підприємства та його успішне адаптування до ринкових умов.

Аналіз витрат на виробництво за елементами витрат проводимо методом порівняння фактичної питомої ваги кожного елемента витрат на виробництво з питомою вагою в попередньому році. Для цього за даними форми №2 «Звіт про фінансові результати», складаємо аналітичну таблицю 2.4.

Таблиця 2.4

Структура витрат на виробництво продукції ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	абсолютного значення	структури
1. Матеріальні витрати	373882	597159	81,52	85,58	223277	4,06
2. Витрати на оплату праці	27047	39293	5,90	5,63	12246	-0,27
3. Відрахування на соціальні заходи	5965	8203	1,30	1,18	2238	-0,12
4. Амортизація	6321	6916	1,38	0,99	595	-0,39
5. Інші операційні витрати	45420	46188	9,90	6,62	768	-3,28
Всього	458635	697759	100,00	100,00	239124	-

Джерело: складено автором

Результати аналізу структури витрат на виробництво з таблиці 2.4 вказують на значущий вплив матеріальних витрат як у попередньому, так і в звітному роках. У попередньому році вони становили 81,52%, або 373882 тис. грн, тоді як в звітному році зросли на 4,06 пункти, до 85,58%, або 597159 тис.

грн. Це свідчить про значущий вплив матеріалів на загальні витрати підприємства.

Крім того, інші операційні витрати та витрати на оплату праці є також значущими елементами витрат. У попередньому році вони становили відповідно 9,90% (або 45420 тис. грн) та 5,90% (або 27047 тис. грн). У звітному році інші операційні витрати зменшились на 3,28 пункти при абсолютному збільшенні на 768 тис. грн, що складає 6,62% та 46188 тис. грн. Витрати на оплату праці також зменшились на 0,27 відсоткових пункти при абсолютному збільшенні на 12246 тис. грн, що складає 5,63% та 39293 тис. грн.

Відрахування на соціальні заходи та амортизація, хоча мають незначну роль у структурі елементів витрат на виробництво, відображають певні тенденції. Питома вага відрахувань на соціальні заходи в звітному році складає 1,18%, а на амортизацію – 0,99%. Отже, аналіз структури витрат дозволяє визначити основні фактори, що впливають на витрати підприємства та враховувати їх у стратегії управління.

Аналіз витрат на одну гривню виробленої продукції вказує на прямий зв'язок між собівартістю й прибутком. Витрати на одну гривню продукції розраховуємо діленням загальної суми витрат на виробництво продукції на обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства. Для аналізу виміру витрат на одну гривню виробленої продукції складаємо таблицю 2.5.

Таблиця 2.5

**Оцінка витрат на одну гривню виробленої продукції
ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»**

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах (без ПДВ і акцизного податку) (ПП), тис. грн	465224,00	719340,00	254116,00	54,62
2. Витрати на виробництво продукції (ВВ), тис. грн	458635,00	697759,00	239124,00	52,14
3. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн	0,9858	0,9700	-0,0158	-1,60

Джерело: складено автором

Згідно з даними таблиці 2.5 витрати на 1 грн виробленої продукції у звітному році виявили зниження на 1,58 копійки або на 1,60%, порівняно з попереднім роком. Це вказує на ефективність управління виробничими витратами підприємства, оскільки воно змогло знизити витрати на одиницю продукції.

Також слід відзначити, що темпи зростання обсягу виробленої продукції в діючих оптових цінах (54,62%) виявилися вищими, ніж темпи зростання витрат на виробництво (52,14%). Це може свідчити про продуктивну роботу підприємства та його здатність ефективно управляти ресурсами. Одним із можливих факторів такого позитивного результату може бути зміна рівня витрат (норм витрат) у собівартості окремих видів продукції.

Ці дані свідчать про те, що підприємство успішно впроваджує стратегії зменшення витрат та оптимізації виробничих процесів, що сприяє покращенню його фінансової ефективності.

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів розраховують такі показники:

1. Матеріаловіддача – відношення обсягу виробленої продукції у дійсних оптових цінах підприємства (ПП) до суми матеріальних витрат (МВ).

$$MV = PP / MV, \quad (2.2)$$

2. Матеріалоємність – відношення суми матеріальних витрат до обсягу виробленої промислової продукції в діючих оптових цінах підприємства.

$$ME = MV / PP, \quad (2.3)$$

Методом факторного аналізу розрахуємо вплив на зміну обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства зміни суми матеріальних витрат і матеріаловіддачі.

$$PP = MV * MO, \quad (2.4)$$

Вплив зміни суми матеріальних витрат на зміну обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta PP(MV) = (MV_{\text{наст.}} - MV_{\text{попер.}}) * MV_{\text{попер.}}, \quad (2.5)$$

Вплив зміни матеріаловіддачі на зміну обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta \text{ПП}(\text{МВ}) = \text{МВ наст.} * (\text{МВ наст.} - \text{МВ попер.}), \quad (2.6)$$

Загальний вплив факторів на зміну обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства складає:

$$\Delta \text{ПП} = \Delta \text{ПП}(\text{МВ}) + \Delta \text{ПП}(\text{МВ}), \quad (2.7)$$

або

$$\Delta \text{ПП} = \text{ПП наст.} - \text{ПП попер.}, \quad (2.8)$$

Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів складаємо таблицю 2.6.

Таблиця 2.6

**Показники ефективності використання сировини та матеріалів
ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»**

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у т. ч. за рахунок	
				МВ	МО
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	465 224	719 340	254 116	277 825	-23 709
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	373 882	597 159	223 277	277 825	-
3. Матеріаловіддача, грн./грн.	1,2443	1,2046	-0,0397	-	-23 709
4. Матеріалоємність, грн./грн.	0,8037	0,8301	0,0265	-	-

Джерело: складено автором

У звітному році матеріальні витрати зросли порівняно з попереднім на 223 277 тис. грн. Однак показники ефективності використання матеріальних ресурсів погіршилися: матеріаловіддача знизилась на 0,0397 грн./грн., а матеріалоємність зросла на 0,0265 грн./грн., становлячи 0,8301 грн./грн.

Зафіксоване зростання розміру матеріальних витрат призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 277 825 тис. грн. Однак зниження матеріаловіддачі призвело до зменшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 23 709 тис. грн.

Ці дані вказують на необхідність подальшої оптимізації та контролю за використанням матеріальних ресурсів для забезпечення більш ефективного виробничого процесу та збільшення матеріаловіддачі.

Наступним кроком у нашому дослідженні є безпосередньо аналіз ефективності використання оборотних коштів. Для визначення оборотності оборотних засобів розрахуємо такі показники. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів:

$$КО = РП / ОС, \quad (2.9)$$

де РП – обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.;

ОС – середній залишок оборотних засобів, тис. грн.

Швидкість одного обороту оборотних засобів:

$$ТОБ = Д / КО, \quad (2.10)$$

де Д – кількість днів в періоді, за який розраховується обертання оборотних засобів (Д за рік = 360 днів);

Коефіцієнт закріплення оборотних засобів

$$КЗ = ОС / РП, \quad (2.11)$$

Для аналізу ефективності використання оборотних засобів складаємо таблицю 2.7.

Таблиця 2.7

Показники оборотності оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	504 760	736 970	232 210
2. Середній залишок оборотних засобів, тис. грн.	63 108	82 590	19 482
3. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	8,00	8,92	0,925
4. Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	45,01	40,34	-4,665
5. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,13	0,11	-0,013

Джерело: складено автором

У звітному році в порівнянні з попереднім роком оборотність оборотних засобів покращилась, тривалість одного обороту знизилась на 9,6 днів, коефіцієнт закріплення оборотних засобів зріс на 4,66 дні.

При цьому коефіцієнт оборотності зріс із 8 оборотів на рік до 8,92 обороти. Тобто відбулось удосконалення ефективності використання оборотних коштів, що призвело до вивільнення активів при тому, що тривалість одного обороту є досить високою, підприємство має резерви підвищення ефективності використання оборотних засобів.

Додатково проведемо факторний аналіз впливу ефективності використання оборотних коштів на обсяг реалізованої продукції підприємства (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Факторний аналіз впливу ефективності використання оборотних коштів на обсяг реалізованої продукції ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			Всього	в тому числі за рахунок	
				МЗ	Мвід
1. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизного збору), тис. грн.	504 760	736 970	232 210	155 825	76 385
2. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	63 108	82 590	19 482	155 825	-
3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	8,00	8,92	0,9249	-	76 385

Джерело: складено автором

Зафіксоване зростання середнього залишку оборотних коштів призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 155 825 тис. грн. Додатково зростання коефіцієнту оборотності оборотних коштів призвело до збільшення обсягу виробленої реалізованої продукції у діючих оптових цінах на 76 385 тис. грн.

Ці дані вказують на позитивні зміни у ефективності використання оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат».

Для аналізу рівня і динаміки фінансових результатів використовуємо дані форми № 2 «Звіт про фінансові результати» і наводимо їх у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз фінансових результатів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Найменування статей	Абсолютне значення, тис. грн		Відхилення	
	Попередній рік	Звітний рік	абсолютне	відносне
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	504760	736970	232210	46,00
Собівартість реалізованої продукції	419951	644225	224274	53,40
Валовий прибуток (збиток)	84809	92745	7936	9,36
Інші операційні доходи	2524	3798	1274	50,48
Адміністративні витрати	25867	29099	3232	12,49
Витрати на збут	8452	9516	1064	12,59
Інші операційні витрати	4153	5493	1340	32,27
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток або збиток)	48861	52435	3574	7,31
Інші доходи	1690	508	-1182	-69,94
Інші витрати	28	33	5	17,86
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток або збиток)	50523	52910	2387	4,72
Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток)	41323	43193	1870	4,53

Джерело: складено автором

За даними таблиці 2.9, діяльність підприємства у звітному році залишається прибутковою. Прибуток у звітному році збільшився на 1870 тис. грн або на 4,53%, порівняно з попереднім роком, досягши рівня 43193 тис. грн. Цей позитивний розвиток обумовлено значним підвищенням чистого доходу від реалізації продукції на 232210 тис. грн або на 46,00%, та зростанням валового прибутку на 7936 тис. грн або на 9,36%.

Не зважаючи на зростання собівартості на 53,40% у звітному році порівняно з попереднім, цей фактор визначається як негативний для підприємства. Тем не менше, зростання валового прибутку супроводжується збільшенням інших операційних доходів у звітному році на 1274 тис. грн або на 50,48%. Ці показники, разом із збільшенням чистого прибутку, сприяли підвищенню фінансового результату від операційної діяльності, навіть при наявності збитків від інших операційних витрат.

Важливо також відзначити, що попри зменшення інших доходів у звітному році, вони все ще перебивають незначні інші витрати підприємства, не впливаючи на прибуток до оподаткування і чистий фінансовий результат.

Отже, наявні дані свідчать про загально позитивний тренд у фінансових результатах діяльності підприємства.

Рентабельність – це відносний показник економічної ефективності, що порівнює отриманий ефект із витратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту. Розрахунок коефіцієнтів рентабельності зводимо в таблицю 2.10.

Таблиця 2.10

Показники рентабельності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність виробництва, %	28,16	24,76	-3,40
Рентабельність продукції, %	10,66	7,62	-3,04
Рентабельність продажів, %	8,19	5,86	-2,33

Джерело: складено автором

За даними таблиці 2.10, рентабельність продукції зменшилась на 3,04% у звітному році порівняно з попереднім. Це може бути пов'язано із зростанням собівартості реалізованої продукції на 224274 тис. грн або на 53,40% у звітному році. Також спостерігається зниження рентабельності виробництва на 3,40%, що свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства. Зменшення рентабельності продажів на 2,33% у звітному році може свідчити про зниження попиту на продукцію підприємства та неефективність підприємницької діяльності.

Операційна діяльність підприємства є збитковою, адже з кожної гривні проданої продукції у звітному році підприємство отримало операційний збиток на суму 0,0819 грн, що на 0,0223 грн більше, ніж у попередньому році. Це вказує на те, що підприємству необхідно прийняти конкретні заходи щодо підвищення його рентабельності. Можливі шляхи включають в себе оптимізацію виробничих процесів, ефективне використання ресурсів та можливість підвищення цін на продукцію.

Аналіз структури статей балансу й динаміки змін проводимо за допомогою складання ущільненого порівняльного аналітичного балансу. Такий баланс можна одержати з вихідного шляхом ущільнення окремих статей і доповнення його показниками структури. Спосіб групування статей у порівняльному аналітичному балансі обирається індивідуально, залежно від значущості тієї або іншої статті для конкретного підприємства.

Для аналізу структури капіталу підприємства статті балансу групуємо за розділами. Для цього складаємо аналітичну таблицю 2.11.

Згідно таблиці 2.11, валюта балансу зросла як на кінець попереднього, так і звітних років, збільшившись на 13514 тис. грн та 42251 тис. грн відповідно.

Аналіз структури активу балансу минулого року вказує на перевагу необоротних активів, які зросли на 3,18 відсоткових пункти, становлячи 58,99%. Оборотні активи зменшилися на 3,18 відсоткових пункти до 41,01%. Загальне зростання активів у попередньому році на 9,54% було в основному за рахунок необоротних активів, що зросли на 15,79%, тоді як оборотні активи збільшилися менше – на 1,65%.

У звітному році структура активу зазнала змін: оборотні активи стали переважати, збільшившись на 10,44 відсоткових пункти до 51,19%, тоді як необоротні активи зменшилися на 10,44 відсоткових пункти, складаючи 48,81%. Загальний зріст активів у звітному році на 27,06% в основному пов'язаний із збільшенням оборотних активів на 59,61% та меншим зростанням необоротних активів на 4,67%.

Отже, динаміка та структура активів свідчать, що збільшення загальної вартості активів на 9,54% викликано зміною структури майна, зниженням частки необоротних активів до 48,81%, і збільшенням оборотного капіталу до 51,19%.

У попередньому та звітному роках збільшення загальної суми пасиву переважно пов'язане із збільшенням власного капіталу, що зросло на 8,23% на кінець попереднього року та на 26,55% на кінець звітнього року.

Структура балансу ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Стаття балансу	Абсолютні величини		Структура		Відхилення		
					Абсолютної величини		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	абсолютне	відносне	
Попередній рік							
АКТИВ							
1. Необоротні активи	79026	91505	55,80	58,99	12479,00	15,79	3,18
2. Оборотні активи	62590	63625	44,20	41,01	1035,00	1,65	-3,18
Баланс	141616	155130	100,00	100,00	13514,00	9,54	0,00
ПАСИВ							
1. Власний капітал	134643	145723	95,08	93,94	11080,00	8,23	-1,14
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1100	156	0,78	0,10	-944,00	-85,82	-0,68
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	5873	9251	4,15	5,96	3378,00	57,52	1,82
Баланс	141616	155130	100,00	100,00	13514,00	9,54	0,00
Звітний рік							
АКТИВ							
1. Необоротні активи	92500	96822	59,25	48,81	4322,00	4,67	-10,44
2. Оборотні активи	63625	101554	40,75	51,19	37929,00	59,61	10,44
Баланс	156125	198376	100,00	100,00	42251,00	27,06	0,00
ПАСИВ							
1. Власний капітал	146718	185672	93,97	93,60	38954,00	26,55	-0,38
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	156	318	0,10	0,16	162,00	103,85	0,06
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	9251	12386	5,93	6,24	3135,00	33,89	0,32
Баланс	156125	198376	100,00	100,00	42251,00	27,06	0,00

Джерело: складено автором

Збільшення поточних та довгострокових зобов'язань і забезпечень також сприяли зростанню пасиву у звітному році на 33,89% та 103,85% відповідно. Для аналізу складу та структури безпосередньо оборотних активів підприємства складемо таблицю 2.12.

Таблиця 2.12

Аналіз складу та структури оборотних активів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Абсолютне значення		Структура		Відхилення		
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютного значення		у структурі
					абсолютне	відносне	
1	2	3	4	5	6	7	8
Попередній рік							
Оборотні активи	62590	63625	44,20	41,01	1035,00	1,65	-3,18
2.1. Запаси	41333	45422	66,04	71,39	4089,00	9,89	5,35
2.4. Поточна дебіторська заборгованість	10978	10539	17,54	16,56	-439,00	-4,00	-0,98
2.6. Грошові кошти та їх еквіваленти	10175	7614	16,26	11,97	-2561,00	-25,17	-4,29
2.7. Витрати майбутніх періодів	33	41	0,05	0,06	8,00	24,24	0,01
2.8. Інші оборотні активи	12	9	0,02	0,01	-3,00	-25,00	-0,01
Звітний рік							
Оборотні активи	63625	101554	40,75	51,19	37929	59,61	10,44
2.1. Запаси	45422	57936	71,39	57,05	12514	27,55	-14,34
2.4. Поточна дебіторська заборгованість	10539	20323	16,56	20,01	9784	92,84	3,45
2.6. Грошові кошти та їх еквіваленти	7614	22786	11,97	22,44	15172	199,26	10,47
2.7. Витрати майбутніх періодів	41	448	0,06	0,44	407	992,68	0,38
2.8. Інші оборотні активи	9	61	0,01	0,06	52	577,78	0,05

Джерело: складено автором

Результати аналізу структури оборотних активів підприємства свідчать про те, що оборотні активи на кінець як попереднього, так і звітного років збільшились на 1035 тис. грн та 37929 тис. грн відповідно. Така зміна спричинена динамікою статей оборотних активів. А саме запаси на кінець

попереднього року збільшилися на 4089 тис. грн (або на 9,89%), тоді як на кінець звітного року вони зросли на 12514 тис. грн. (або на 27,55%). Дебіторська заборгованість на кінець попереднього року зменшилась на 439 тис. грн (або на 4,00%), тоді як на кінець звітного року відбулось її зростання на 9784 тис. грн (або на 92,84%). Слід зазначити, що гроші та їх еквіваленти на кінець звітного року у порівнянні з попереднім також збільшилися на 15172 тис. грн (або на 199,26%). Спостерігається також збільшення на кінець звітного року у статтях витрат майбутніх періодів на 407 тис. грн та інших оборотних коштів на 52 тис. грн.

Згідно до результатів аналізу структури оборотних активів найбільш значущими за розміром і питомою вагою у складі оборотних коштів, як на кінець попереднього, так і звітного років є такі статті, як запаси, що становлять 71,39% – на кінець попереднього року, проте на кінець звітного року їх частка зменшилась на 14,34 відсоткових пункти й склала 57,05%, при їх абсолютному збільшенні на 12514 тис. грн.; а також гроші та їх еквіваленти, що становлять 11,97% на кінець попереднього року, тоді як на кінець звітного року вони збільшилися на 10,44 відсоткових пункти та склали 22,44% структури. Значна частина оборотних коштів належить поточній дебіторській заборгованості, яка становила 16,56% структури у попередньому році. Проте її частка збільшилась на 3,45 відсоткових пункти й склала 20,01% на кінець звітного року.

Після цього наведемо основні техніко-економічні показники підприємства ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» у таблиці 2.13.

Аналіз техніко-економічних показників ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" за останні два роки свідчить про позитивні зрушення в ефективності його діяльності.

Фактичний обсяг виробництва зріс на 1158 тонн або 21,95% у порівнянні з попереднім роком, залишаючись при незмінній виробничій потужності в 9050 тонн на рік. Коефіцієнт виробничої потужності також покращився на 21,95%, збільшившись з 0,583 до 0,711.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показник	Базисний рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	9050	9050	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тон	5276	6434	1158,00	21,95
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,58	0,71	0,13	-
4. Обсяг виробленої продукції (без ПДВ і АЗ): – у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	465224	719340	254116,00	54,62
- у порівнянних цінах, тис. грн	465224	567333	102109,00	21,95
5. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	504760	736970	232210,00	46,00
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	83639,5	91832	8192,50	9,80
7. Фондовіддача, грн/грн	5,562	6,178	0,62	11,07
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	63107,5	82589,5	19482,00	30,87
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	8,00	8,92	0,92	11,56
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	269	284	15,00	5,58
11. Продуктивність праці, тис. грн /особу	1729,46	1997,65	268,19	15,51
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	458635	697759	239124,00	52,14
- матеріальні витрати	373882	597159	223277,00	59,72
- витрати на оплату праці	27047	39293	12246,00	45,28
- відрахування на соціальні заходи	5965	8203	2238,00	37,52
- амортизація	6321	6916	595,00	9,41
- інші операційні витрати	45420	46188	768,00	1,69
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,986	0,970	-0,02	-1,61
14. Матеріалоемність, грн	0,804	0,830	0,03	3,30
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	458423	688333	229910,00	50,15
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	48861	52435	3574,00	7,31
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	41323	43193	1870,00	4,53
18. Рентабельність капіталу, %	28,16	24,76	-3,40	x
19. Рентабельність продукції, %	9,01	6,28	-2,74	x

Джерело: складено автором

Збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції сприяло поліпшенню показників ефективності ресурсного використання підприємства.

Фондовіддача, яка зросла на 11,07%, досягла приросту у 0,6156 грн, вказуючи на оптимальне використання основних виробничих фондів. Зменшення фондоємності на 1,79 копійок на 1 гривню випуску продукції також свідчить про ефективність у використанні капіталу.

Збільшення обсягу реалізованої продукції на 46,00% та середнього залишку оборотних коштів на 30,87% підтверджує зростання оборотності коштів на 11,57%, вказуючи на ефективне управління оборотними активами та зниження потреби в фінансових ресурсах.

Згідно з розрахунками, матеріалоємність зросла, що призвело до збільшення матеріальних витрат на 59,72% та вказує на потребу в оптимізації використання матеріальних ресурсів.

Наслідком збільшення обсягів виробництва є збільшення чисельності штатних працівників та підвищення продуктивності праці. Проте, тенденція зростання середньорічної заробітної плати вища за темпи зростання продуктивності праці призводить до збільшення собівартості продукції.

За звітний період витрати на 1 гривню виробленої продукції зменшились на 1,58 копійки або 1,60%, вказуючи на позитивні зрушення в раціональному використанні ресурсів.

У цілому, не дивлячись на позитивні аспекти, слід акцентувати увагу на ефективному використанні матеріальних ресурсів та раціональному управлінні трудовим потенціалом для досягнення більш високої продуктивності та зниження собівартості продукції.

Діяльність підприємства як у попередньому, так і у звітному році, є прибутковою. У звітному році прибуток збільшився на 1870 тис. грн (або 4,53%), досягаючи 43,19 млн. грн. Це зумовлено переважно значним зростанням чистого доходу від реалізації продукції на 232210 тис. грн (або 46,00%) та валового прибутку на 7936 тис. грн (або 9,36%). Це сталося незважаючи на зростання собівартості реалізованої продукції на 53,40% у порівнянні з попереднім роком, що є негативним фактором для підприємства.

Подальше збільшення собівартості разом із зростанням адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат (згідно даних таблиці 6.1), на 12,49%, 12,59% та 32,27% відповідно, призвело до підвищення повної собівартості реалізованої продукції на 50,15% (або 229910 тис. грн), що є негативним фактором для підприємства. Проте сума валового прибутку та інших операційних доходів компенсувала збитки від інших операційних витрат (адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати). У звітному році ця сума становила 44108 тис. грн, на 5636 тис. грн більше, ніж у попередньому році. Прибуток від операційної діяльності також зросла на 3574 тис. грн (або 7,31%), досягаючи 52435 тис. грн.

Отримані дані дають підставу для загальної позитивної оцінки зміни фінансових результатів діяльності підприємства. Рентабельність продукції зменшилась на 2,74% у звітному році, що може бути пов'язано зі зростанням собівартості реалізованої продукції на 224274 тис. грн (або 53,40%) у звітному році. Зниження рентабельності капіталу у звітному році на 3,40%, згідно з даними таблиці 6.2, свідчить про неефективне використання основних засобів підприємства. Також слід відзначити зменшення рентабельності продажів на 2,33% у звітному році порівняно з попереднім, що є несприятливою тенденцією і може свідчити про зниження попиту на продукцію підприємства та неефективність підприємницької діяльності.

Отже, операційна діяльність підприємства виявляється збитковою, оскільки з кожної гривні проданої продукції у звітному році підприємство отримало операційний збиток на суму 0,0819 грн, що на 0,0223 грн більше, ніж у попередньому році.

З урахуванням цих факторів рекомендується підприємству ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат" негайно впровадити радикальні заходи для підвищення ефективності використання оборотних коштів.

Фінансово-економічний аналіз діяльності та ефективності використання оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»

Для аналізу обсягу випуску продукції в натуральному і вартісному виразі складаємо аналітичну таблицю 2.14.

Таблиця 2.14

Аналіз виробництва продукції ПП фірма «Гармаш»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ та акцизного збору): у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	170534,5	162811,4	-7723,1	-4,53
- у порівняних цінах, тис. грн.	170534,5	141687,4	-28847,1	-16,92
2. Фактично вироблено продукції, т	6559	5449,5	-1109,5	-16,92

Джерело: складено автором

У порівнянні з попереднім роком, обсяг виробленої промислової продукції на підприємстві зменшився на 7723,1 тис. грн. або 4,53%. Це зменшення сталося внаслідок зміни структури виробленої продукції і зниження обсягу виробництва.

Темп приросту обсягу продукції в порівняних цінах (-16,92%) дорівнює темпу приросту обсягу продукції в натуральному виразі (-16,92%). Це свідчить про те, що середня оптова ціна залишалась стабільною. Зменшення обсягу виробленої промислової продукції є негативним сигналом і свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства.

Зменшення попиту на продукцію обумовлене кризовими явищами в економіці України, такими як істотне зниження споживчого попиту, значне збільшення безробіття і зниження рівня доходів населення. Для аналізу структури випуску продукції складемо аналітичну таблицю 2.15.

У структурі виробництва продукції залишається стабільність: ковбаса варена продовжує займати найбільшу частку (48,56%). Зменшення виробництва в основному відбулося за рахунок зменшення випуску ковбаси напівкопченої та зельцу. Зростання обсягів виробництва інших ковбасних

виробів, яловичини копченої, свинини копченої вказує на певну компенсацію цього зменшення.

Таблиця 2.15

Структура випуску продукції ПП фірма «Гармаш»

Найменування продукції	Фактично вироблено продукції, т		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Попередній рік	Наступний рік	т	%
ковбаса печінкова	99	99,7	1,51	1,83	0,7	0,71
ковбаса варена	3203	2646,5	48,83	48,56	-556,5	-17,37
ковбаса напівкопчена	1014	753,6	15,46	13,83	-260,4	-25,68
ковбаса варено-копчена	733	581,9	11,18	10,68	-151,1	-20,61
зельц	2	0	0,03	0,00	-2	-100,00
Інші ковбасні вироби	516	556,5	7,87	10,21	40,5	7,85
кури копчені	433	307	6,60	5,63	-126	-29,10
яловичина копчена	113	112,2	1,72	2,06	-0,8	-0,71
свинина копчена	446	392,1	6,80	7,20	-53,9	-12,09
Разом	6559	5449,5	100,00	100,00	-1109,5	-16,92

Джерело: складено автором

Загалом, несуттєві зміни в структурі свідчать про те, що підприємство адаптується до змін у попиті, працюючи над оптимізацією виробничих процесів та асортименту продукції. Значення показників ефективності використання сировини і матеріалів представимо у вигляді таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Показники ефективності використання сировини і матеріалів ПП «Гармаш»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення		
			всього	у т.ч. за рахунок	
				МЗ	Мо
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства (без ПДВ і акцизного збору) (ПП), тис. грн.	170534,5	162811,4	-7723,1	9281,5	-17004,6
2. Матеріальні витрати (МЗ), тис. грн.	127163	134084	6921	9281,5	х
3. Матеріаловіддача (Мо), грн/грн	1,341	1,214	-0,127	х	-17004,6
4. Матеріаломісткість (Ме), грн/грн	0,746	0,824	0,078	х	х

Джерело: складено автором

У порівнянні з попереднім роком, матеріальні витрати наступного року зросли на 6921 тис. грн. Проте, показники використання матеріальних ресурсів погіршились: матеріаловіддача зменшилась на 0,127 грн/грн, а матеріаломісткість зросла на 0,078 грн/грн.

Зменшення матеріаловіддачі призвело до зменшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 17004,6 тис. грн. З іншого боку, збільшення матеріальних витрат призвело до збільшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах на 9281,5 тис. грн.

Ці показники свідчать про те, що ефективність використання матеріальних ресурсів на підприємстві знизилась. Можливо, необхідно провести аналіз і оптимізацію ланцюга постачання та виробничих процесів для покращення управління матеріальними ресурсами і зниження матеріаломісткості продукції.

Для аналізу структури витрат на виробництво складемо аналітичну таблицю 2.17.

Таблиця 2.17

Структура витрат на виробництво ПП фірма «Гармаш»

Елементи витрат	Абсолютне значення, тис. грн.		Структура, %		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	Попередній рік	Наступний рік	абсолютного значення	структури
1. Матеріальні витрати	127163	134084	77,6	82,2	6921,0	4,6
2. Витрати на оплату праці	11317	8908	6,9	5,5	-2409,0	-1,4
3. Відрахування на соціальні заходи	3988	3136	2,4	1,9	-852,0	-0,5
4. Амортизація	8688	8170	5,3	5,0	-518,0	-0,3
5. Інші операційні витрати	12720	8905	7,8	5,5	-3815,0	-2,3
Всього	163876	163203	100	100	-673	х

Джерело: складено автором

Виробництво продукції на даному підприємстві виявляється матеріаломістким, що підтверджується збільшенням питомої ваги матеріальних витрат. У попередньому році цей показник складав 77,6%, а в

наступному році зросло до 82,2%. Це зростання пов'язане зі зміною структури випуску продукції.

Важливо відзначити, що витрати на оплату праці складають 6,9% в попередньому році і зменшились до 5,5% в наступному році. Це зниження може викликати певні труднощі у збереженні мотивації персоналу. Необхідно ретельно вивчити і оцінити вплив цього зменшення на робочий колектив та розглянути можливі шляхи збереження та підвищення мотивації.

На витрати засобів праці припадає частка 5,3% в попередньому році і 5,0% в наступному. Загальна сума витрат на виробництво зменшилась на 673 тис. грн., що може вказувати на ефективнішу управлінську стратегію та можливість для подальшого оптимізованого використання ресурсів.

Для аналізу зміни витрат на одну гривну продукції складемо таблицю 2.18.

Таблиця 2.18

Аналіз витрат на одну гривну продукції ПП фірма «Гармаш»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	170534,5	162811,4	-7723,1	-4,53
2. Витрати на виробництво продукції, тис. грн.	163876	163203	-673,0	-0,41
3. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,961	1,002	0,041	x

Джерело: складено автором

У наступному році спостерігається збільшення обсягу виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах, а також зростання витрат на виробництво продукції. Це вказує на певні труднощі або виклики, з якими зіткнулося підприємство у новому робочому періоді.

Найбільш важливим є той факт, що витрати на 1 гривню виробленої продукції збільшились на 4,1 копійок, досягнувши 100,2 копійки. Такий ріст є негативним показником і може вказувати на тиск з боку зростання вартості виробництва або інших факторів, що впливають на виробничий процес.

Важливо провести детальний аналіз причин збільшення витрат та визначити можливі шляхи оптимізації виробництва та зменшення витрат для підтримання ефективності діяльності підприємства.

Для аналізу склад, структури і динаміки оборотних коштів складемо таблицю 2.19.

Таблиця 2.19

Склад, структура і динаміка оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Попередній рік						
Оборотні кошти	20505	100	35768	100,00	15263	74,44
Виробничі запаси	5441	26,53	16809	46,99	11368	208,93
Незавершене виробництво	0	0,00	0	0,00	0	-
Готова продукція	1234	6,02	1623	4,54	389	31,52
Товари	0	0,00	0	0,00	0	-
Дебіторська заборгованість	12690	61,89	16630	46,49	3940	31,05
Грошові кошти	17	0,08	700	1,96	683	4017,65
Інші оборотні кошти	1123	5,48	6	0,02	-1117	-99,47
Наступний рік						
Оборотні кошти	35768	100,00	45349	100,00	9581	26,79
Виробничі запаси	16809	46,99	19723	43,49	2914	17,34
Незавершене виробництво	0	0,00	0	0,00	0	-
Готова продукція	1623	4,54	1724	3,80	101	6,22
Товари	0	0,00	0	0,00	0	-
Дебіторська заборгованість	16630	46,49	19497	42,99	2867	17,24
Грошові кошти	700	1,96	83	0,18	-617	-88,14
Інші оборотні кошти	6	0,02	4322	9,53	4316	71933,33

Джерело: складено автором

В аналізі структури оборотних коштів видно зміни протягом року, що можуть вказувати на те, що підприємство активно працює над оптимізацією свого фінансового стану та управління оборотними активами. Нижче розглянуті деякі аспекти:

1. Дебіторська заборгованість – помітно, що питома вага дебіторської заборгованості зменшилась з 61,89% до 42,99%, що свідчить про здатність підприємства більш ефективно управляти цим ресурсом. Однак, щоб оцінити

повністю ситуацію, важливо вивчити терміни повернення дебіторської заборгованості.

2. Готова продукція та виробничі запаси – частка готової продукції зменшилась до 3,80%, а питома вага виробничих запасів збільшилась з 26,53% до 43,49%. Це може свідчити про певні зміни в стратегії виробництва або управління запасами.

3. Грошові кошти – збільшення частки грошових коштів до 0,18% може бути позитивним сигналом, оскільки це може вказувати на покращення ліквідності та здатність підприємства швидше реагувати на фінансові виклики.

Для аналізу оборотності оборотних коштів складаємо таблицю 2.20.

Таблиця 2.20

Показники оборотності оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»

Показник	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	165473	163724	-1749,00
2. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	28136,5	40558,5	12422,00
3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	5,881	4,037	-1,84
4. Швидкість одного обороту оборотних коштів, днів	61,213	89,181	27,97
5. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,170	0,248	0,08

Джерело: складено автором

Аналіз показників оборотності оборотних коштів вказує на деякі проблеми, які можуть виникнути у фінансовій сфері підприємства. Розглянемо важливі аспекти:

1. Зниження оборотності оборотних коштів – зменшення оборотності на 1,84 обороту може вказувати на те, що підприємство витрачає більше часу для повернення своїх оборотних активів. Це може бути пов'язане зі змінами в умовах ринку, неефективністю управління запасами чи проблемами з реалізацією продукції.

2. Швидкість одного обороту – збільшення швидкості одного обороту на 27,97 дня означає, що підприємство витрачає більше часу на цикл обороту. Це може бути пов'язане зі затримками в операціях або недостатньою ліквідністю.

3. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів – збільшення коефіцієнта закріплення оборотних коштів на 0,08 вказує на те, що більше коштів залишається в обороті, і це може бути прив'язано до низької ефективності використання ресурсів.

4. Додаткові фінансові ресурси – зниження оборотності потребує додаткових оборотних коштів. Це може створювати фінансовий тиск і не давати можливість підприємству ефективно збільшувати обсяг виробництва без додаткового залучення фінансових ресурсів. Для аналізу рівня і динаміки фінансових результатів представимо дані форми № 2 у вигляді таблиці 2.21.

Зменшення чистого прибутку підприємства на 67,36% у порівнянні з попереднім роком може бути зумовлене кількома факторами. Зменшення чистого прибутку переважно пов'язане зі зменшенням валового прибутку на 14,02%. Це може вказувати на проблеми у виробництві, зниження цін на продукцію, зменшення обсягів продажу або інші економічні труднощі.

Таблиця 2.21

Фінансові результати ПП фірма «Гармаш»

Найменування статей	Абсолютне значення		Відхилення	
	Попередній рік	Наступний рік	абсолютне	відносне
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	165473	163724	-1749,0	-1,06
Собівартість реалізованої продукції	137436	139617	2181,0	1,59
Валовий прибуток	28037	24107	-3930,0	-14,02
Інші операційні доходи	0	0	0,0	-
Інші операційні витрати	26440	23586	-2854,0	-10,79
Фінансові результати від операційної діяльності	1597	521	-1076,0	-67,38
Інші доходи	0	0	0,0	-
Інші витрати	0	0	0,0	-
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	1597	521	-1076,0	-67,38
Податок на прибуток	399	130	-269,0	-67,42
Фінансові результати від звичайної діяльності	1198	391	-807,0	-67,36
Чистий прибуток	1198	391	-807,0	-67,36

Джерело: складено автором

Для підприємства, яке досліджується коефіцієнти рентабельності зведемо в таблицю 2.22.

Коефіцієнти рентабельності ПП фірма «Гармаш»

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
Рентабельність капіталу	1,20	0,33	-0,87
Рентабельність власного капіталу	7,47	1,47	-6,00
Рентабельність продажів	0,72	0,24	-0,49

Джерело: складено автором

Показники рентабельності капіталу та власного капіталу підприємства виявилися значно нижчими в порівнянні зі звичайними нормами. Це зменшення у динаміці свідчить про погіршення інвестиційного привабливості підприємства та зниження ефективності вкладених ресурсів. Ще однією негативною тенденцією у фінансовій діяльності є зниження рентабельності продажів.

Аналіз структури статей балансу і динаміки змін проводять за допомогою складання порівняльного аналітичного балансу.

Такий баланс отримують з початкового шляхом ущільнення окремих статей і доповнення його показниками структури. Спосіб угруповання статей в порівняльному аналітичному балансі вибирається індивідуально, залежно від значущості тієї чи іншої статті для конкретного підприємства. У дипломній роботі для аналізу структури капіталу підприємства статті балансу групуємо по розділах. Для цього складаємо аналітичну таблицю 2.23.

У структурі активів підприємства переважаючу частку складають необоротні активи, становлячи 71,0%, 58,3%, і 51,2% на відповідно початок та кінець попереднього року і кінець наступного року. Така "важка" структура активів (з питомою вагою необоротних активів понад 40%) свідчить про високу чутливість до змін у виручці. Відсутність довгострокових фінансових інвестицій серед необоротних активів вказує на концентрацію коштів у базовій виробничій діяльності. Присутність нематеріальних активів в структурі активів свідчить про інноваційну стратегію підприємства, яке вкладає ресурси в патенти, ліцензії та інтелектуальну власність.

Структура балансу ПП фірма «Гармаш»

Стаття балансу	Абсолютні величини		Структура		відхилення		
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	абсолютної величини		у структурі
					абсолютне	відносне	
Попередній рік							
АКТИВ							
Необоротні активи	50316	50048	71,05	58,32	-268	-0,53	-12,73
Оборотні активи	20505	35768	28,95	41,68	15263	74,44	12,73
Баланс	70821	85816	100,00	100	14995	21,17	0,00
Пасив							
Власний капітал	12679	19398	17,90	22,60	6719	52,99	4,70
Довгострокові зобов'язання	31808	40850	44,91	47,60	9042	28,43	2,69
Поточні зобов'язання	26334	25568	37,18	29,79	-766	-2,91	-7,39
Баланс	70821	85816	100,00	100,00	14995	21,17	0,00
Наступний рік							
АКТИВ							
Необоротні активи	50048	47626	58,32	51,22	-2422	-4,84	-7,10
Оборотні активи	35768	45349	41,68	48,78	9581	26,79	7,10
Баланс	85816	92975	100	100	7159	8,34	0,00
Пасив							
Власний капітал	19398	33791	22,60	36,34	14393	74,20	13,74
Довгострокові зобов'язання	40850	36592	47,60	39,36	-4258	-10,42	-8,25
Поточні зобов'язання	25568	22592	29,79	24,30	-2976	-11,64	-5,49
Баланс	85816	92975	100,00	100,00	7159	8,34	0,00

Джерело: складено автором

Для аналізу складу і структури оборотних коштів підприємства складемо таблицю 2.24.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПП ФІРМА «Гармаш» за два роки

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, т	8060,00	9984,00	1924,00	23,87
2. Фактично вироблено продукції, т	6559,00	5449,50	-1109,50	-16,92
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, долі	0,81	0,55	-0,27	-32,93
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	170534,5	162811,40	-7723,10	-4,53
- у порівняних цінах, тис. грн.	170534,5	141687,40	-28847,1	-16,92
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	165473,0	163724,00	-1749,00	-1,06
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	72079,35	78905,80	6826,45	9,47
7. Фондовіддача, грн/грн	2,37	1,80	-0,57	-24,10
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	28136,50	40558,50	12422,0	44,15
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, долі	5,881	4,037	-1,84	-31,36
10. Средньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	558,00	550,00	-8,00	-1,43
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./чол.	305,62	257,61	-48,00	-15,71
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	163876,0	163203,0	-673,00	-0,41
13. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,9610	1,0024	0,0415	4,31
14. Матеріаломісткість, грн/грн	0,78	0,82	0,05	5,88
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	165473,0	163724,00	-1749,00	-1,06
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	137436,0	139617,00	2181,00	1,59
17. Чистий прибуток, тис. грн.	1198,00	391,00	-807,00	-67,36
18. Рентабельність капіталу, %	1,20	0,33	-0,87	-
19. Рентабельність продукції, %	0,87	0,28	-0,59	-

Джерело: складено автором

У наступному році порівняно з попереднім спостерігається зниження обсягу виробленої промислової продукції на суму 7,723.1 тис. грн або 4,53%.

Зменшення ефективності використання основних фондів вказує на те, що кожна гривня вартості основних фондів тепер генерує менше продукції, зменшившись на 0,57 гривень. Фондомісткість основних фондів також зросла на 13,42 копійок на 1 гривню виробництва, що свідчить про погіршення ефективності використання цих фондів.

Оборотність оборотних коштів показує зниження на 1,84 обороту, а швидкість одного обороту збільшилась на 27,97 дня. Це свідчить про те, що зменшення оборотності потребує додаткових оборотних коштів, а без додаткового залучення фінансових ресурсів важко збільшувати обсяг виробництва.

Матеріальні витрати в наступному році зросли на 6,921 тис. грн порівняно з попереднім. Погіршення показників використання матеріальних ресурсів вказує на те, що матеріаловіддача зменшилась на 0,127 грн/грн, а матеріаломісткість зросла на 0,078 грн/грн.

Обсяг виробленої промислової продукції у діючих оптових цінах та витрати на її виробництво в наступному році зросли, що призвело до збільшення витрат на 1 гривню виробленої продукції на 4,1 копійок.

Негативною тенденцією є також зменшення чистого прибутку підприємства на 67,36%, а рентабельності капіталу та продукції до 0,33% та 0,28% відповідно. Це свідчить про складне фінансове становище підприємства та необхідність прийняття заходів для підвищення рентабельності та прибутковості.

Проведений аналіз засвідчив, що ключовими напрямками підвищення ефективності використання оборотних активів м'ясопереробних підприємств є впровадження нових видів продукції та заміна застарілого обладнання.

Впровадження нових видів продукції та сучасних технологій може підвищити продуктивність виробництва. Нове обладнання може забезпечити оптимізацію технологічних процесів, що в свою чергу зменшить час виробництва та покращить якість продукції.

Нові види продукції можуть дозволити розширити асортимент і відповідно підвищити конкурентоспроможність на ринку. Врахування змін у споживчих тенденціях та потребах ринку через впровадження нових продуктів.

Сучасне обладнання може бути більш ефективним у використанні енергії та сировини, зменшуючи витрати виробництва. Нові технології можуть допомогти у мінімізації виробничих відходів, що також впливає на економію ресурсів.

Сучасне обладнання може допомогти відповідати сучасним стандартам якості та безпеки, що є ключовим для відновлення або збільшення довіри споживачів. Інновації виробництва та нові види продукції можуть привертати талановитих фахівців та стимулювати їхню творчість.

Нове обладнання може зробити виробництво більш гнучким, щоб легше адаптуватися до змін ринкових умов та вимог споживачів. Загальна рентабельність виробництва може зростати завдяки оптимізації процесів та використанню сучасного обладнання.

Отже, впровадження нових видів продукції та заміна застарілого обладнання виправдані з погляду поліпшення ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку.

Висновок до розділу 2

М'ясний ринок в Україні виступає ключовою складовою агропродовольчого сектора, створюючи унікальні умови для розвитку ринкових відносин, які охоплюють всі верстви населення. Ринок ковбасних виробів в Україні є висококонкурентним, з різноманіттю пропозицій від місцевих та міжнародних виробників. Споживачі стають все вимогливішими, вимагаючи високих стандартів якості та безпеки продуктів.

Серед українських виробників ковбасних виробів лише кілька має значну частку ринку, але ці компанії контролюють понад 40% ринку.

Більшість виробників має менше 5% частки, і деякі навіть менше 1,5%. Перспективи ринку м'ясних продуктів включають технологічний прогрес, розширення асортименту, експортні можливості, розвиток онлайн-торгівлі та збільшення попиту на якісні продукти.

Два підприємства, які розглянуті в роботі, ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» та ПП фірма «Гармаш», представляють собою важливих гравців на ринку. «Козятинський м'ясокомбінат» є сучасним підприємством, спеціалізуючись на виробництві м'яса та ковбасних виробів з використанням передових технологій. «Гармаш» є провідним виробником ковбасної продукції з багатою історією.

В аналізі фінансових показників «Козятинського м'ясокомбінату» виділяється позитивне зростання прибутку та ефективність використання оборотних коштів, хоча є деякі виклики зниження обсягу виробництва. Важливим є і покращення оборотності оборотних коштів, що свідчить про оптимізацію фінансових ресурсів та підвищення ефективності.

Останні техніко-економічні показники «Козятинського м'ясокомбінату» свідчать про позитивні тенденції в його діяльності, але варто продовжувати вдосконалювати стратегії відповідно до змін у споживчих уподобаннях та ринкових умовах. У звітному році в порівнянні з попереднім роком оборотність оборотних засобів покращилась, тривалість одного обороту знизилась на 9,6 днів, коефіцієнт закріплення оборотних засобів зріс на 4,66 дні.

При цьому коефіцієнт оборотності зріс із 8 оборотів на рік до 8,92 обороти. Тобто відбулось удосконалення ефективності використання оборотних коштів, що призвело до вивільнення активів при тому, що тривалість одного обороту є досить високою, підприємство має резерви підвищення ефективності використання оборотних засобів.

Діяльність ПП фірма «Гармаш» як у попередньому, так і у звітному році, є прибутковою У наступному році порівняно з попереднім спостерігається

зниження обсягу виробленої промислової продукції на суму 7,723.1 тис. грн або 4,53%.

Оборотність оборотних коштів показує зниження на 1,84 обороту, а швидкість одного обороту збільшилась на 27,97 дня. Це свідчить про те, що зменшення оборотності потребує додаткових оборотних коштів, а без додаткового залучення фінансових ресурсів важко збільшувати обсяг виробництва.

Таким чином, виявлено, що м'ясопереробні підприємства мають резерви підвищення ефективності використання оборотних коштів на основі впровадження сучасних технологій та удосконалення політики управління оборотними активами.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ПРИСКОРЕННЯ ОБІГУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Обґрунтування інвестиційного проєкту виробництва нового інноваційного продукту

Впровадження нового виду ковбаси може виявити суттєвий вплив на прискорення обігу оборотних коштів у сфері м'ясопереробної промисловості.

Введення нового виду ковбаси розширить асортимент продукції компанії, що може залучити нових клієнтів та розширити аудиторію споживачів. Інноваційний продукт може викликати інтерес споживачів і стати об'єктом підвищеного попиту. Це сприятиме прискоренню оборотних коштів через збільшення обсягів продажу.

Впровадження нового продукту може зробити компанію більш конкурентоспроможною на ринку, особливо якщо цей продукт має унікальні властивості або відповідає актуальним тенденціям у споживчому попиті. Виробництво нового продукту може виявитися більш ефективним з точки зору використання ресурсів або оптимізації виробничих процесів.

Новий вид ковбаси може стати підставою для введення преміальних цін, що сприятиме підвищенню прибутковості і, відповідно, обертання коштів. Якщо новий вид ковбаси враховує зміни у споживчому попиті, наприклад, звертає увагу до здоров'я або екологічних аспектів, це може відповісти на сучасні тенденції і прискорити витрату товарного капіталу.

Врахування цих факторів під час впровадження нового виду ковбаси може сприяти ефективному використанню оборотних коштів та загальному розвитку підприємства.

Саме тому нами запропоновано впровадити новий вид продукції – «Ковбасу сирокочену з волоським горіхом», яка завдяки високим споживчим властивостям користуватиметься підвищеним попитом.

Введення у рецептуру ковбасу сирокоченої волоського горіху

підвищує органолептичні показники готового продукту (смак, колір).

Технічний результат: полягає в тому, що можна отримати продукт із зменшеним на 3-4 доби терміном процесу ферментації, а також досягти оптимальних органолептичних показників якості сирокочених ковбас та надати продукту пікантності.

Розрахунок зміни повної собівартості нового продукту

Визначимо повну собівартість 1 т продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» за статтями калькуляції.

Стаття 1. «Сировина й основні матеріали за винятком зворотних відходів»

Нормативна рецептура продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» представлена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок вартості сировини й основних матеріалів на виробництво 1т ковбаси

Найменування сировини	Витрати на 1т, кг	Ціна 1 од. сировини, грн	Вартість сировини, грн/т
Яловичина жилована вищого сорту	200	240	48000
Свинина жилована нежирна	550	180	99000
Шпик хребтовий	200	75	15000
Сіль кухонна харчова	35	40	1400
Нітрит натрію	0,1	900	90
Декстроза	2	750	1500
Перець чорний мелений	1,5	480	720
Перець духмяний мелений	7,5	550	4125
Волоський горіх	20	175	3500
УСЬОГО	х	х	173335
2. Транспортно-заготівельні витрати на сировину – 2%	х	х	3466,7
УСЬОГО ВИТРАТИ НА СИРОВИНУ	х	х	176801,7

Джерело: складено автором

Витрати за статтею «Сировина й основні матеріали» з урахуванням транспортно-заготівельних витрат складуть: 176801,7 грн.

Стаття 2. «Тара й упакування»

Розрахунок вартості даної статті калькуляції

Вид матеріалу	Норма витрат на 1 т, м ²	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн/т
Оболонка	350	18	6300
Усього			6300

Джерело: складено автором

Стаття 3. «Паливо й енергія на технологічні цілі»**Розрахунок статті калькуляції «Паливо й енергія на технологічні цілі»**

Вид матеріалу	Норма витрат на 1 т	Ціна за одиницю, грн.	Вартість, грн.
Електроенергія, кВт	13,4	3,6	48,24
Вода, м ³	4,5	18,6	83,7
Водовідведення, м ³	4,5	20,9	94,05
Пара, т	0,6	36,15	21,69
Холод, Дж	328	34,1	11184,8
Газ, м ³	18	18	324
Усього	x	x	11756,48

Джерело: складено автором

Стаття 4. Заробітна плата основних виробничих робітників

Фонд робочого часу на 2023 рік складає 2080 годин. Виробнича потужність підприємства складає 9050,00 т/рік. Поточну лінію з виробництва ковбаси обслуговують 5 робітників 4-го розряду. Годинна тарифна ставка робітника 5-го розряду – 92,5 грн / год.

Визначимо норму часу на виробництво 1 тони соку:

$$Нч = 2080 \text{ г.} / 9050,00 \text{ т} = 0,23 \text{ год.} / \text{т}$$

Розцінка за 1 тону продукції з урахуванням тарифної ставки на 2023 р. складе (за формулою 3.1):

$$\text{Розцінка} = 0,23 \text{ год.} / \text{т} * 92,5 \text{ грн} / \text{год.} * 5 \text{ роб.} * 1,22 * 1,15 = 149,25 \text{ грн} / \text{т}$$

Стаття 5. Відрахування на соціальні заходи на заробітну плату працівників, які працюють на виробничій лінії (ЄСВ)

Єдиний соціальний внесок складає 22% від фонду заробітної плати та на 1 т продукції складе:

$$\text{ЄСВ} = 149,25 \text{ грн / т} * 0,22 = 32,83 \text{ грн / т}$$

Стаття 6. Витрати на збут

Витрати, пов'язані зі збутом нової продукції плануються в розмірі 2% від виробничої собівартості й складуть:

$$V_{\text{збут}} = 195040,26 \text{ тис. грн} * 0,02 = 3900,81 \text{ грн / т}$$

Стаття 6. Відсотки за кредитом

Для розрахунку суми відсотків за кредитом спочатку визначимо потребу проєкту у кредитних коштах:

$$\Delta \text{Кр.К} = 99470,53 \text{ тис. грн} / 10 \text{ об.} = 9947,05 \text{ тис. грн}$$

Визначимо суму відсотків за кредитом, яка включається до складу собівартості виробленої продукції.

Розрахунок суми відсотків за кредитом наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок потоку платежів за кредитом

Показник	Роки			Сума, тис. грн
	0	1	2	
Сума кредиту, тис. грн		9947,05	3433,82	
Виплата тіла кредиту, тис. грн		6513,24	3433,82	
Непогашений залишок, тис. грн	9947,05	0		
Відсоток за кредит, тис. грн		2486,76	858,45	3345,22
Щорічні платежі за кредитом з виплатою відсотку на непогашений залишок, тис. грн		9000	4292,27	13292,27

Джерело: складено автором

Калькулювання витрат на одиницю продукції та розрахунок повної собівартості за проєктом

У таблиці 3.5 представлена калькуляція витрат на 1т продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» і розрахунок витрат на виробництво всього додаткового обсягу продукції (повна собівартість додаткового обсягу виробництва).

Калькуляція витрат на виробництво та реалізацію продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та розрахунок повної собівартості за проєктом

№ з/п	Найменування калькуляційних витрат	Витрати на 1 тону, грн	Витрати на весь обсяг додаткової продукції, тис. грн
1	Вартість сировини й основних матеріалів з урахуванням транспортних витрат	176801,7	88400,85
2	Тара, упакування й допоміжні матеріали	6300	3150
3	Паливо й електроенергія на технологічні цілі	11756,48	5878,24
	Матеріальні витрати всього	194858,18	97429,09
4	Основна й додаткова заробітна плата виробничих робітників	149,24	74,62
5	Відрахування на соціальні заходи	32,83	16,42
	Виробнича собівартість	195040,26	97520,13
6	Витрати на збут	3900,81	1950,40
	Повна собівартість	198941,06	99470,53
7	Відсотки за кредитом	4973,53	2486,76
	Повна собівартість з відсотками за кредитом	203914,59	101957,29
	Оптова ціна 1 одиниці додаткової продукції, тис. грн.		203,91

Джерело: складено автором

Визначимо оптову ціну одиниці продукції без ПДВ за формулою 3.4:

$$\text{Оптова ціна 1т} = 203,91 \text{ тис. грн} * 1,08 = 220,23 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок грошових потоків від проєкту

Визначимо величину інвестицій у проєкт (відтік коштів), які будуть спрямовані на поповнення оборотних коштів підприємства:

$$\Delta \text{Об.К} = 99470,53 \text{ тис. грн.} / 10 \text{ об.} = 9947,05 \text{ тис. грн.}$$

Для розрахунку формування грошового потоку від інвестиційної діяльності складемо таблицю 3.6.

**Формування операційного грошового потоку від проєкту
(приплив коштів), тис. грн**

Склад грошового потоку	Період реалізації проєкту, роки	
	0	1
<i>Зміна поточних витрат, у т. ч.:</i>		
Матеріальні витрати всього	97429,09	97429,09
в тому числі		
<i>Зміна витрат на сировину</i>	88400,85	88400,85
<i>Зміна витрат на тару та допоміжні матеріали</i>	3150,00	3150,00
<i>Зміна витрат на енергоресурси</i>	5878,24	5878,24
Зміна витрат на оплату праці	74,62	74,62
Зміна єдиного соціального внеску	16,42	16,42
Зміни амортизації	0,00	0,00
Зміна інших витрат усього	1950,40	1950,40
Усього Збільшення поточних витрат	99470,53	99470,53
Обсяг виробленої продукції, т	500,00	500,00
Ціна одиниці продукції, тис. грн	220,23	220,23
Збільшення суми чистого доходу	110113,88	110113,88
Збільшення прибутку до оподаткування	10643,35	10643,35
Збільшення податку на прибуток	1915,80	1915,80
Збільшення чистого прибутку	8727,54	8727,54
Амортизаційні відрахування від проєкту	0,00	0,00
Грошовий потік від проєкту	8727,54	8727,54

Джерело: складено автором

$$\Delta \text{ОВ (Чистий дохід)} = 500\text{т} * 220,23 \text{ тис. грн} = 110113,88 \text{ тис. грн}$$

Оцінка економічної ефективності інноваційного проєкту з виробництва нового продукту

Виробництво нового призведе збільшення собівартості продукції на 99470,53 тис. грн, тому потребує додаткового інвестування в оборотні кошти 9947,05 тис. грн.

За результатами розрахунків, наведених в таблиці 3.7, річний приріст

чистого прибутку за рахунок виробництва та реалізації додаткового обсягу продукції складе 8727,54 тис. грн. У зв'язку з тим, що амортизація на додатковий обсяг продукції не нараховується, грошовий потік дорівнює чистому прибутку.

В таблиці 3.7 представлена оцінка економічної ефективності проєкту з впровадження нового продукту.

Таблиця 3.7

**Розрахунок показників економічної ефективності проєкту
з виробництва нового продукту**

Показники	Період реалізації проєкту, роки			Усього
	0	1	2	
ІС, сума інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	9947,1			9947,1
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	1,0			
Грошовий потік від проєкту, тис. грн		8727,5	8727,5	17455,1
Середньозважена вартість капіталу (СВК), %	25,0			
Коефіцієнт дисконтування	1,0	0,800	0,640	
Дисконтований грошовий потік у році, тис. грн	-9947,1	6982,0	5585,6	2620,6
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-9947,1	-2965,0	2620,6	
Приріст дисконтованого чистого прибутку від проєкту, тис. грн	9947,1			9947,1
Чистий дохід (ЧД), тис. грн				12567,7
Чистий приведений дохід (NPV), тис. грн				2620,6
Внутрішня норма доходності (IRR), %				47%
Індекс доходності (ІД)				1,26
Період окупності (ПО), роки				1,14
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПОдис.), років				1,53

Джерело: складено автором

Ефективність запропонованого заходу з впровадження нового продукту характеризують наступні результати оцінки: 1) чистий приведений дохід від проєкту (NPV) становить 2620,6 тис. грн; 2) внутрішня норма прибутковості (IRR) становить 47 %, що перевищує середньозважену вартість капіталу

(25%); 3) індекс доходності дорівнює 1,26; 4) інвестиційні кошти для виробництва додаткового обсягу нового продукту окупляться: без врахування дисконтування за 1,14 років та з урахуванням дисконтування – за 1,53 року; 5) інвестиції в проєкт складають 9947,1 тис. грн.

Отже проєкт інвестиційно привабливий та економічно ефективний.

Результати оцінки свідчать про економічну ефективність інноваційного проєкту виробництва нового продукту.

3.2. Розрахунок економічної ефективності впровадження прогресивного обладнання на операції шприцювання

Техніко-економічний захід передбачає модернізацію морально зношеного обладнання для операції шприцювання, яке має фізичний знос на рівні 80%. Заміна на нове інноваційне обладнання є стратегічно обґрунтованою. Результати дослідження ринку свідчать, що оптимальним вибором буде впровадження вакуумних шприців ексцентриково-лопасного типу від компанії Omet (Італія) з потужністю 4,3-5,3 тонн на годину. З урахуванням навантаження, рекомендується обрати обладнання з потужністю 5,3 тонн.

Запропонований захід суттєво зменшить витрати на виробництво операцій формування, шприцювання та дозування ковбаси. Крім того, він сприятиме значному підвищенню якості готової продукції за критерієм щільності набивання оболонки будь-якого типу з необхідною глибиною вакуумування. Перевагою є усунення перетирання, що, в свою чергу, запобігає перегріванню фаршу. Такий захід приведе до оптимізації виробничих процесів та покращення загальної ефективності виробництва.

Основні технічні характеристики обладнання, яке пропонується до впровадження наведені у таблиці 3.8.

Технічні характеристики обладнання

Фірма, країна	Марка обладнання	Головний параметр	Питома потужність, кВт/год/т	Питома маса, кг(т/год)	Питома зайнята площа, м ² /(т/год)
		Продуктивність, кг/год			
Ексцентриково-лопасного типу					
1	2	3	4	5	6
Omet (Італія)	ICS 201 I	4300	1,30	200	0,41
	ICS201 BTX	5300	1,58	162	0,33

Джерело: складено автором

Виробництво ковбас включає низку ключових технологічних операцій, серед яких особливе значення мають процеси шприцювання, дозування та формування.

Процеси шприцювання, формування та дозування ковбасних виробів здійснюються за допомогою наповнення фаршем оболонки під тиском за допомогою шприців, які можуть бути періодичної або безперервної дії. Шприці представляють собою машини, що функціонують як насоси періодичної або безперервної дії, складаючись з резервуара для фаршу, витискувача (насоса), фаршепроводу, цівки або формуючого пристрою та приводу.

Під час шприцювання до оболонки ковбаси може потрапляти повітря, що в кінцевому продукті може призводити до утворення газових порожнеч і пористості.

До ключових технологічних операцій, які впливають на газонасиченість продукту, відносяться операції здрібнювання сировини, змішування компонентів рецептури та формування батонів. За даними С.А. Бредіхіна, концентрація газової фази в сировині та фаршевих продуктах може змінюватися від 2,0% до 9,5% обсягу, і наявність газової фази може негативно впливати на якість продукту.

Дослідження процесу формування щодо насичення повітрям продукту вказують, що під час формування фаршу концентрація газової фази практично не змінюється порівняно із перемішуванням і тонким здрібнюванням у

шприці. Використання вакуумного шприца може видаляти до 53,7% повітря порівняно з концентрацією після футерування, а формування у вакуумному шприці може призводити до видалення з фаршу до 67,0% від початкової концентрації газової фази після змішування його компонентів.

Таблиця 3.9

Техніко-економічна характеристика обладнання, яке замінюється та впроваджується

Показники	Позначення	Обладнання (технологія)	
		яке замінюється ЭЛЬФ ФНП-1-14	яке впроваджується Omet ICS201 ВТХ
Технічна норма продуктивності, т/год	ТН _п	8	8
Площа, яку займає обладнання, кв.м.	ПО	5	3
Установлена потужність струмоприймачів, кВт	Упс	15	8
Чисельність обслуговуючого персоналу, чол., у т.ч.:	ЧП	1	0
2-го розряду		1	0
Маса, кг	М	2200	860
Ціна придбання обладнання, грн.	Цп	365000	628000

Джерело: складено автором

У загальному вигляді суму капітальних вкладень на впровадження нової техніки (технології) без зміни обсягу виробництва продукції визначають за формулою

$$KB = KB_B + KB_0, \quad (3.1)$$

де KB_B – капітальні вкладення в будівельні роботи, пов'язані із впровадженням нової техніки (у разі, коли впровадження техніки потребує побудування, перепланування або зносу будівельних конструкцій);

KB_0 – капітальні вкладення у впровадження обладнання.

У нашому випадку $KB_B=0$.

У склад капітальних вкладень по впровадженню обладнання включають вартість придбання обладнання, транспортно-заготівельні витрати на обладнання, вартість монтажу нового обладнання, залишкову вартість обладнання, яке демонтують, вартість демонтажу та інші невраховані витрат.

До поточних витрат відносять:

- вартість сировини та основних матеріалів ($V_{см}$) (вводять у розрахунок у разі виникнення змін у рецептурі виготовлення продукції або зміни норми виходу продукції та їй.);

- вартість допоміжних матеріалів ($V_{дм}$) (вводять у розрахунок у разі виникнення змін у рецептурі виготовлення продукції або зміни норми виходу продукції та ін.);

- амортизацію частини виробничого приміщення ($A_{вп}$);

- витрати на ремонтні роботи з частини виробничого приміщення ($P_{вп}$);

- витрати на утримання та експлуатацію частини виробничого приміщення ($V_{уе}^{вп}$);

- амортизацію обладнання ($A_о$);

- витрати на ремонтні роботи по обладнанню ($P_о$);

- витрати на утримання та експлуатацію обладнання ($V_{уе}^о$),

- витрати на пару, воду, електроенергію, холод, стиснене повітря, споживані обладнанням (V_E);

- основну і додаткову заробітну плату робітників, обслуговуючих обладнання ($З_{од}$),

- відрахування у єдиний соціальний внесок ($V_{сф}$).

Усі названі статті витрат утворюють експлуатаційні витрати ($EВ$):

$$EВ = V_{см} + V_{дм} + A_{вп} + P_{вп} + V_{уе}^{вп} + A_о + P_о + V_{уе}^о + V_E + З_{од} + V_{сф} \quad (3.2)$$

Для розрахунку витрат по експлуатації обладнання робимо розрахунок капітальних вкладень по обладнанню

- замінному ($ОКВ_3$)

$$ОКВ_3 = 365000 + 365000 \cdot 0,05 + 365000 \cdot 0,10 + 365000 \cdot 0,02 + 365000 \cdot 0,02 = 747320 \text{ грн.}$$

Амортизація обладнання:

$$A_{о_3} = 365000 \cdot 0,20 \cdot 0,2 = 26061 \text{ грн.}$$

$$A_{о_в} = 747320 \cdot 0,20 = 125600 \text{ грн.}$$

Витрати на ремонтні роботи обладнання:

$$P_{о_3} = 365000 \cdot 0,048 = 15136,8 \text{ грн.}$$

$$P_{o.v} = 747320 \cdot 0,048 = 14946,4 \text{ грн.}$$

Витрати на утримання і експлуатацію обладнання:

$$V_{yе.з}^o = 365000 \cdot 0,016 = 5045,6 \text{ грн.}$$

$$V_{yе.в}^o = 747320 \cdot 0,016 = 11957,12 \text{ грн.}$$

Витрати на електроенергію:

$$V_{p.ел.з} = 15 \cdot 2240 \cdot 0,8 \cdot 3,6 = 96768,00 \text{ грн.}$$

$$V_{p.ел.в} = 8 \cdot 2240 \cdot 0,8 \cdot 3,6 = 45158,40 \text{ грн.}$$

Основна і додаткова заробітна плата робітників, що обслуговують обладнання:

$$Z_{одз} = 1 \cdot 92,5 \cdot (1+0,2) \cdot 1996 \cdot (1+0,15) = 254789,40 \text{ грн}$$

Відрахування ЄСВ:

$$O_{сфз} = 254789,40 \cdot 0,22 = 56053,67 \text{ грн.}$$

Після впровадження нового обладнання планується скорочення робітника на операції шприцювання із забезпеченням доплати оператору суміжних операцій у розмірі 20 % від заробітної платні робітника на даній операції:

$$Z_{одв} = 254789,40 \cdot 0,20 = 18592,74 \text{ грн}$$

$$O_{сфв} = 56053,67 \cdot 0,20 = 4090,40 \text{ грн}$$

Порівняльний аналіз витрат на даній операції до та після впровадження інноваційного обладнання представлено у таблиці 3.5

У загальному вигляді річний економічний ефект від впровадження новації у виробництво (П) може бути визначений за формулою

$$\Delta П = П_1 + П_2 + П_3, \quad (3.16)$$

де $П_1$ – прибуток від зниження витрат виробництва продукції (собівартості продукції, експлуатаційних витрат);

$П_2$ – прибуток від збільшення обсягу виробництва продукції;

$П_3$ – прибуток від поліпшення якості продукції.

Витрати за рік по обладнанню, яке замінюється та впроваджується

Найменування витрат	Обладнання, яке		Відхилення
	замінюється	впроваджується	
Амортизація обладнання	26061	125600	99539,00
Витрати на ремонтні роботи обладнання	15136,8	14946,4	-190,40
Витрати на утримання і експлуатацію обладнання	5045,6	11957,12	6911,52
Витрати на електроенергію	96768,00	45158,40	-51609,60
Основна і додаткова заробітна плата робітників, що обслуговують обладнання	254789,40	50957,88	-203831,52
Відрахування ЄСВ	56053,67	11210,73	-44842,93
Разом	453854,47	259830,53	-194023,93

Джерело: складено автором

У нашому випадку прибуток від поліпшення якості продукції розрахувати достатньо важко, тому приймаємо його рівним нулю, розуміючи позитивний ефект від впровадження інновацій.

$$\Delta\P = 194023,93 \text{ грн.}$$

Розрахуємо чистий річний прибуток від реалізації проекту:

$$\Delta\text{ЧП} = \Delta\P - \Delta \text{Податок на прибуток} \quad (3.17)$$

Чистий прибуток по даному заходу дорівнюватиме

$$\Delta\text{ЧП} = 194023,93 - 194023,93 \cdot 0,18 = 159099,63 \text{ грн}$$

де 0,18 або 18% – ставка податку на прибуток.

Строк окупності капітальних вкладень (Т) для заміни обладнання, яке вибуває, на нове складе:

$$T = 747320 / 159099,63 = 4 \text{ років.}$$

Таким чином, запропонований для впровадження на підприємстві захід дає можливість підвищити ефективність діяльності підприємства.

Реалізація даного проекту є доцільною. Захід дозволить збільшити рентабельність та прибуток підприємства.

Капітальні вкладення складають 747,32 тис. грн. Чистий приведений дохід складає (NPV) складає 26,17 тис. грн. Період окупності – 4 роки, з урахуванням дисконтування – 4,4 роки.

**Розрахунок ефективності проекту по впровадженню нового обладнання
– вакуумних шприців**

Показники	Період реалізації проекту						
	0-ий рік	1	2	3	4	5	усього
ІС, сума інвестованих у проект коштів, усього, тис. грн.	747,32						747,32
Середньозважена вартість капіталу (СВК), %	25						
Дисконтний множник	1	0,8333	0,6944	0,5787	0,4823	0,4019	
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проект коштів, тис. грн.	747,32						747,32
Грошовий потік від проекту, тис. грн.		258,64	258,64	258,64	258,64	258,64	1293,19
Дисконтований грошовий потік у році		215,53	179,61	149,68	124,73	103,94	773,49
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис.грн		215,53	395,14	544,82	669,55	773,49	
NPV, тис. грн.							26,17
IRR,%							29%
Індекс доходності (ІД);							1,04
Період окупності (ПО), років							2,89
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПО дис.), років							4,4
Рентабельність інвестицій (Ri) середньорічна, %							0,70%

Джерело: складено автором

Внутрішня норма доходності (IRR) складає 29%. Показники свідчать про доцільність реалізації даного проекту.

3.3. Оцінка впливу запропонованих проектів на основні техніко-економічні показники підприємства

Вплив заходу на основні техніко-економічні показники ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» представлено в таблиці 3.8.

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» до та після впровадження інноваційного проекту представлено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.12

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)										Строк окупності інвестицій, років
	Усього	У тому числі в		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	Собівартість, тис. грн						Чисельність, осіб	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	
		основні засоби (нематеріальні активи)	оборотні кошти		Усього	у тому числі:								
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних фондів	Інші витрати				
1. Виробництво нового продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом»	9947,05	0	9947,05	110113,88	99470,53	97429,09	74,62	16,42	0	1950,40	0	10643,35	8727,54	1,14
2. Впровадження обладнання на операції шприцювання	747,32	747,32	0	0	-194,02	-51,61	-203,83	-44,84	99,54	6,72	-1	194,02	159,1	4
Усього	10694,37	747,32	9947,05	110113,88	99276,51	97377,48	-129,21	-28,43	99,54	1957,12	-1	10837,37	8886,64	

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показник	Звітний рік	Проектний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	9050	9050	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тон	6434	6934	500	7,77
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,71	0,77	0,06	7,91
4. Обсяг виробленої продукції (без ПДВ і АЗ):				
– у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	719340	829453,88	110113,88	15,31
- у порівнянних цінах, тис. грн	567333	677446,88	110113,88	19,41
5. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	736970	847083,88	110113,88	14,94
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	91832	92579,32	747,32	0,81
7. Фондовіддача, грн/грн	6,178	7,317	1,140	18,45
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	82589,5	92536,55	9947,05	12,04
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	8,92	9,15	0,92	10,31
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	284	283	-1	-0,35
11. Продуктивність праці, тис. грн /особу	1997,65	2393,81	396,15	19,83
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	697759	797035,51	99276,51	14,23
- матеріальні витрати	597159	694536,48	97377,48	16,31
- витрати на оплату праці	39293	39163,79	-129,21	-0,33
- відрахування на соціальні заходи	8203	8174,57	-28,43	-0,35
- амортизація	6916	7015,54	99,54	1,44
- інші операційні витрати	46188	48145,12	1957,12	4,24
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,970	0,961	-0,009	-0,94
14. Матеріалоемність, грн	0,830	0,837	0,007	0,87
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	688333	787609,51	99276,51	14,42
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	52435	63272,37	10837,37	20,67
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	43193	52079,64	8886,64	20,57
18. Рентабельність капіталу, %	24,76	28,13	3,374	x
19. Рентабельність продукції, %	6,28	6,61	0,332	x

Джерело: складено автором.

У таблиці 3.7 показано, що впровадження проектів з виробництвом нового продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та впровадження обладнання на операції шприцювання є економічно ефективними. Необхідний обсяг інвестицій для реалізації проекту – 10694,37 тис. грн, з яких 747,32 – інвестиції у придбання та монтаж обладнання, а 9947,05 тис грн – інвестиції у збільшення обсягу оборотного капіталу.

Внаслідок впровадження запропонованих заходів виручка від реалізації продукції збільшиться на 110113,88 тис грн. При цьому собівартість виробництва зросте на 99276,51 тис грн. У такому разі додатковий чистий прибуток підприємства складе 8886,64 тис грн, а інвестовані кошти будуть повернуті менше ніж за 2 роки.

Як видно з таблиці 3.8 в проектному році в порівнянні зі звітним відбулося покращення основних техніко-економічних показників ефективності підприємства. За рахунок впровадження нового обладнання підвищилась ефективність діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» та підвищення ефективності використання оборотних активів:

- обсяг виробленої продукції зріс на 500 т;
- чистий фінансовий результат покращився на 8886,64 тис. грн;
- коефіцієнт оборотності оборотних коштів зріс до 9,15 оборотів на рік;
- знизилась витрати на 1 грн виробленої продукції.

Таким чином, в умовах високої конкуренції за допомогою представленого техніко-економічного заходу підприємство зможе поліпшити ефективність діяльності та використання оборотних активів завдяки раціональному управлінню ресурсами.

Висновки до розділу 3

З метою підвищення ефективності використання оборотних активів у кваліфікаційній роботі запропоновано впровадження виробництва нового продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та впровадження обладнання на операції шприцювання.

Капітальні вкладення для реалізації проекту – 10694,37 тис. грн, з яких 747,32 – інвестиції у придбання та монтаж обладнання, а 9947,05 тис грн – інвестиції у збільшення обсягу оборотного капіталу.

Внаслідок впровадження запропонованих заходів виручка від реалізації продукції збільшиться на 110113,88 тис грн. При цьому собівартість виробництва зросте на 99276,51 тис грн. У такому разі додатковий чистий прибуток підприємства складе 8886,64 тис грн, а інвестовані кошти будуть повернуті менше ніж за 2 роки.

Аналіз проекту показав, що за рахунок впровадження проекту підвищилась прибутковість та ефективність господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» – обсяг виробленої продукції зріс на 500 т; чистий фінансовий результат покращився на 8886,64 тис. грн; коефіцієнт оборотності оборотних коштів зріс до 9,15 оборотів на рік; знизилась витрати на 1 грн виробленої продукції.

Таким чином, в проектному році ми змогли покращити показники ефективності використання оборотних активів та збільшити величину прибутку. За рахунок впровадження двох проектів нами виконано поставлене перед нами завдання – обґрунтувати напрями покращення ефективності використання оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного у кваліфікаційній роботі дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Вивчено та проаналізовано теоретичні та методичні аспекти оптимізації обігу оборотних коштів на м'ясопереробних підприємствах. Ефективне формування джерел оборотних активів виявило значний вплив на ключові аспекти фірмової діяльності, включаючи процеси реалізації, фінансові результати та фінансовий стан підприємства. Цей підхід сприяє досягненню стратегічної мети з оптимізації оборотних фондів при мінімізації необхідних ресурсів у контексті галузевих викликів. Основними напрямками удосконалення структури та оптимізації використання оборотних активів є: здійснення заходів для підтримки неперервності виробництва; розробка стратегій для швидкого обігу оборотних активів; максимізація ліквідності та готовності до виконання фінансових зобов'язань; максимізація прибутковості використання оборотних активів; розробка стратегій для мінімізації ризиків та втрат під час формування та використання оборотних фондів. Ці заходи спрямовані на покращення фінансової стабільності підприємства та забезпечення ефективного управління оборотними активами в умовах високодинамічного галузевого середовища.

2. Проведено діагностику стану м'ясопереробної галузі України. М'ясний ринок в Україні виступає ключовою складовою агропродовольчого сектора, створюючи унікальні умови для розвитку ринкових відносин, які охоплюють всі верстви населення. Ринок ковбасних виробів в Україні є висококонкурентним, з різноманіттю пропозицій від місцевих та міжнародних виробників. Споживачі стають все вимогливішими, вимагаючи високих стандартів якості та безпеки продуктів. Серед українських виробників ковбасних виробів лише кілька має значну частку ринку, але ці компанії контролюють понад 40% ринку. Більшість виробників має менше 5% частки, і деякі навіть менше 1,5%. Перспективи ринку м'ясних продуктів включають

технологічний прогрес, розширення асортименту, експортні можливості, розвиток онлайн-торгівлі та збільшення попиту на якісні продукти.

3. Представлено техніко-економічну характеристику м'ясопереробних підприємств та визначено специфіку їх розвитку. Два підприємства, які розглянуті в роботі, ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат» та ПП фірма «Гармаш», представляють собою важливих гравців на ринку. «Козятинський м'ясокомбінат» є сучасним підприємством, спеціалізуючись на виробництві м'яса та ковбасних виробів з використанням передових технологій. «Гармаш» є провідним виробником ковбасної продукції з багатою історією.

4. Проведено економічне обстеження стану м'ясопереробних підприємств, зокрема аналіз «Козятинського м'ясокомбінату» та діяльності ПП «Гармаш». У ході вивчення фінансових показників «Козятинського м'ясокомбінату» виявлено позитивну динаміку прибутку та ефективного використання оборотних коштів. Втім, наявні виклики, пов'язані із зниженням обсягу виробництва, вимагають уваги та подальшого вивчення. Щодо фірми «Гармаш», слід відзначити її прибутковість як у минулому, так і в звітному періоді. У наступному році зафіксовано певне зниження обсягу виробництва промислової продукції на суму 7,723.1 тис. грн або 4,53% порівняно з попереднім роком. Це викликає необхідність уважнішого аналізу та розробки стратегій для забезпечення стабільності та росту компанії в умовах змінного ринкового середовища.

5. Оцінено ефективність обігу оборотних коштів підприємств та факторів його прискорення. Покращення оборотності оборотних коштів свідчить про оптимізацію фінансових ресурсів та підвищення ефективності. Техніко-економічні показники «Козятинського м'ясокомбінату» вказують на позитивні тенденції в його діяльності. Проте, слід постійно удосконалювати стратегії відповідно до змін у споживчих уподобаннях та ринкових умовах. У звітному році порівняно з попереднім, оборотність оборотних засобів вдосконалилась: тривалість одного обороту зменшилась на 9,6 днів, а коефіцієнт закріплення оборотних засобів зрос на 4,66 дні. Коефіцієнт

оборотності зріс із 8 оборотів на рік до 8,92 оборотів. Однак, при високій тривалості одного обороту, підприємство має резерви для подальшого підвищення ефективності використання оборотних засобів. Щодо ПП «Гармаш», оборотність оборотних коштів показує зниження на 1,84 обороту, а швидкість одного обороту збільшилась на 27,97 дня. Це вказує на необхідність додаткових оборотних коштів для збільшення оборотності та обсягу виробництва. Таким чином, м'ясопереробні підприємства мають потенціал для підвищення ефективності використання оборотних коштів через впровадження сучасних технологій та удосконалення управління оборотними активами.

6. Визначено шляхи прискорення обороту оборотних коштів м'ясопереробних підприємств через впровадження нової продукції та модернізацію обладнання. Аналіз підтверджує, що введення нових видів продукції та оновлення технічних засобів є ключовими напрямками для підвищення результативності використання оборотних активів у даній галузі. Впровадження інноваційних продуктів та сучасних технологій сприятиме збільшенню продуктивності та оптимізації технологічних процесів, що позитивно вплине на якість та скорочення часу виробництва. Розширення асортименту продукції призведе до підвищення конкурентоспроможності на ринку, враховуючи зміни у споживчих тенденціях та вимогах ринкової ситуації. Оновлення обладнання дозволить більш ефективно використовувати енергію та сировину, зменшуючи виробничі витрати. Впровадження нових технологій сприятиме мінімізації виробничих відходів, що впливає на ефективність ресурсного використання. Такий комплексний підхід сприяє покращенню ефективності використання оборотних активів та забезпечує конкурентний розвиток м'ясопереробних підприємств.

7. Запропоновано та обґрунтовано проекти для прискорення обігу оборотних активів на м'ясопереробних підприємствах. Однією з рекомендованих ініціатив є впровадження нового продукту – "Ковбаса сирокочена з волоським горіхом" та модернізація обладнання для операцій

шприцювання. Для реалізації проекту потрібно інвестувати 10,694.37 тис. грн, з яких 747.32 тис. грн витратити на придбання та монтаж обладнання, а 9,947.05 тис. грн – на збільшення обсягу оборотного капіталу. Прогнозується, що впровадження цих заходів призведе до збільшення виручки на 110,113.88 тис. грн, але собівартість виробництва теж зросте на 99,276.51 тис. грн. Розрахунки показують, що додатковий чистий прибуток становитиме 8,886.64 тис. грн, а повернення інвестицій очікується менше ніж за 2 роки. Аналіз проекту підтверджує поліпшення прибутковості та ефективності ТОВ "Козятинський м'ясокомбінат", зокрема, зростання обсягу виробництва, покращення фінансового результату та зменшення витрат на 1 грн продукції. Ці позитивні зміни свідчать про успішне впровадження проекту та підвищення ефективності використання оборотних активів м'ясопереробних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brealey R.A. Corporate Finance: Eighth edition / R.A. Brealey, S.C. Myers, F. Allen. – McGraw-Hill/Irwin, 2005. 1028 p.
2. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 11.10.2023).
3. Бланк И. А. Управление использованием капитала / Бланк И. А. К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. 566 с.
4. Волошина В. В. Теоретико-методичні передумови гармонізації контролю оборотних активів підприємства. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2015. Вип. 12(1). С. 61-66.
5. Гаценко-Колумбет О. П. Оборотні активи підприємства: проблеми теорії обліку. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. 2013. № 1. С. 42-47.
6. Гоцуляк С. М. Джерела фінансування оборотного капіталу. Вісн. нац. ун-ту «Львів. Політехніка». Менедж. та підприємництво в Україні: етапи становлення і пробл. розв. 2010. № 691. С. 135–140.
7. Данілов О. Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібник / О. Д. Данілов, Т. В. Паєнтко. К.: Центр учбової літератури, 2011. 256 с.
8. Добровольська О. В. Пріоритети формування оборотного капіталу підприємства у нестабільному середовищі. Інвестиції: практика та досвід. 2010. №8. С. 45–49.
9. Кігель В. Р. Методи і моделі прийняття рішень в ринковій економіці: монографія. К.: ЦУЛ, 2003. 200 с.
10. Коваленко О. В. Теоретичні аспекти процесу управління оборотними активами будівельних підприємств. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. 2015. № 2. С. 43-48.
11. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции, методы: пер. с француз. /общ. ред. Я. В. Воколова. М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. 576 с.

12. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз об'єктів господарювання: монографія. К.: КНЕУ, 2011. 387 с.
13. Мездриков Ю.В. Аналіз джерел формування оборотного капіталу. Економічний аналіз : теорія і практика 2007. № 8. С. 14–18.
14. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Попиченко Д. А. Теоретичне обґрунтування сутності оборотних активів. 2015. № 4. С. 265-273.
15. Окселекко Н. О. Оборотні активи сільськогосподарських підприємств: теоретичні засади та практичні аспекти. Агросвіт. – 2013. № 24. С. 74-79.
16. Петрова Н.В. Формування оборотних коштів промислових підприємств: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами екон. діяльності)». ОДЕУ, 2007. 18 с.
17. Поддєрьогін А. М., Корнилюк А.В. Фінансовий стан та інвестиційна привабливість підприємств харчової промисловості України. Економіка і регіон. ПолтНТУ. 2009. № 1 (20). С. 94–100
18. Роль політики управління оборотними активами в системі фінансового менеджменту підприємства. Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Чернівці: Книги. ХХІ, 2009. Вип. IV. С. 311–319.
19. Руденко А. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій : монографія. К. : Кондор, 2004. 480 с.
20. Хохлов В. В. Оцінка ефективності використання фінансів підприємств в умовах ринкової економіки. М.: Вища школа, 2006. 212 с.
21. Бізнес: словник-довідник / укл. В. Бойко та ін. К.: Україна, 1995. 157 с.
22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 / Мінфін України // Офіційний вісник України. Офіц. вид. К., 2013. № 19. С. 97.

23. Господарський кодекс України : за станом на 01.01.2013 р. / Верховна рада України // Офіційний вісник України. Офіц. вид. К., 2003. № 11. С. 303.
24. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. К. : КНЕУ, 2005. 592 с.
25. Дропа Я. Б. Організація управління оборотним капіталом промислових підприємств України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / Я. Б. Дропа ; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. Львів, 2006. 20 с.
26. Пеняк Ю. С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Ю. С. Пеняк ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Х., 2010. 20 с.
27. Алексєєв І. В., Нич О. І. Поняття «оборотних активів» підприємства як економічної категорії. Економічний простір. 2010. № 42. С. 133–137.
28. Поважний О. С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша. Економічний простір. 2008. №12/2. С. 41–52.
29. Бечко В. П. До питання щодо економічної сутності оборотних засобів. Інноваційна економіка. 2010. № 4 (18). С. 98–102.
30. Ізмайлова Н. В. Управління оборотними активами підприємств : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Н. В. Ізмайлова ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. К., 2009. 20 с.
31. Полторак А. С. Визначення сутності оборотних активів: сучасні науково-методологічні підходи. Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. Дніпро : Дніпровський державний аграрно-економічний університет : ТОВ «ДКС Центр», 2013. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2171> (дата звернення 11.10.2023).

32. Економіка підприємства / за ред. Харіва П.С. Тернопіль , 2014. 500 с.
33. Новіцький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України. Київ, 2013. 748 с.
34. Економіка організацій / Склярєнко В.К, Кожин В.А., Поздняков В.Я. Херсон, 2011. 157 с.
35. Стратегічний менеджмент / Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Київ , 2014. 560 с.
36. Економіка підприємства / за ред. Примаєк Г.О. Київ, 2013. 219 с.
37. Загорна Т.О. Економічна діагностика. Київ , 2009. 400 с.
38. Бергер А. Д. Сучасні тенденції розвитку м'ясопереробної галузі України. *Інтелект XXI*. 2017. № 1. С. 41-51
39. Маркіна І.А., Большакова Є.Л. Особливості функціонування та тенденції розвитку ринку м'яса та м'ясної продукції в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 119-128.
40. Копитець Н.Г., Волошин В.М. Оцінка цінової ситуації на ринку м'яса птиці. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 59-67.
41. Статистичний щорічник України за 2021 рік. Сайт Державної служби статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_zor_zb.htm (дата звернення 10.10.2023).
42. Ляховська О.В. Зовнішня торгівля України м'ясом і м'ясними продуктами: тенденції та географічні аспекти. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20203\(143\)/sep20203\(143\)_048_LyahovskaO.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20203(143)/sep20203(143)_048_LyahovskaO.pdf) (дата звернення 25.10.2023)
43. Ринок свіжого м'яса в Україні: експрес дослідження в період війни // Pro-Consulting: [Веб-сайт]. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-svezhego-myasa-v-ukraine-ekspres-issledovanie-v-period-vojni> (дата звернення: 01.11.2023).
44. Тюха І. В., Полінчик-Ярова Т. В. Стан, тенденції і перспективи розвитку українського експорту продукції АПК. Наукові праці Національного

університету харчових технологій. 2019. URL: <https://doi.org/10.24263/2225-2924-2019-25-1-7> (дата звернення 15.10.2023).

45. Гераймович В.Л., Гуменюк І.Л., Кубай О.Г. Сучасний стан розвитку галузі та експорту продукції тваринництва України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 5. С. 36-45

46. Річна звітність ПрАТ «Козятинський м'ясокомбінат». [Веб-сайт]. 2021. <https://smida.gov.ua/db/prof/00443111> (дата звернення: 24.11.2023).

47. Офіційний веб-сайт ПрАТ «Козятинський м'ясокомбінат»: [Веб-сайт]. 2022. URL: <https://kpp.org.ua/> (дата звернення: 24.11.2023).

48. Регулярна інформація ПП фірма «Гармаш» [Веб-сайт]. 2020. https://zvitnist.com/25036281_PRYVATNE_PDPRYYEMSTVO_FIRMA_HARMASH (дата звернення: 24.11.2023).

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

**ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

на тему: «Напрями прискорення обігу оборотних активів
м'ясопереробних підприємств»

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Бугаєва В.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Одеса – 2023 рік

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра економіки промисловості

ІЛЮСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему: «Напрями прискорення обігу оборотних активів
м'ясопереробних підприємств»

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Бугаєва В.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Одеса – 2023 рік

Зміст

1. Рис.1. Структура оборотних активів підприємства
2. Рис. 2. Структура ринку ковбасних виробів за видами
3. Рис. 3. Структура ринку ковбасних виробів в натуральному вираженні
4. Таблиця 1 – Показники оборотності оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
5. Таблиця 2 – Аналіз складу та структури оборотних активів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
6. Таблиця 3 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
7. Таблиця 4 – Показники оборотності оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»
8. Таблиця 5 – Склад, структура і динаміка оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»
9. Таблиця 6 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПП ФІРМА «Гармаш» за два роки
10. Таблиця 7 – Калькуляція витрат на виробництво та реалізацію продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та розрахунок повної собівартості за проектом
11. Таблиця 8 – Розрахунок показників економічної ефективності проекту з виробництва нового продукту
12. Таблиця 9 – Розрахунок ефективності проекту по впровадженню нового обладнання – вакуумних шприців
13. Таблиця 10 – Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»
14. Таблиця 11 – Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Додаток 1

Рис.1. Структура оборотних активів підприємства

Додаток 2

Рис. 2. Структура ринку ковбасних виробів за видами

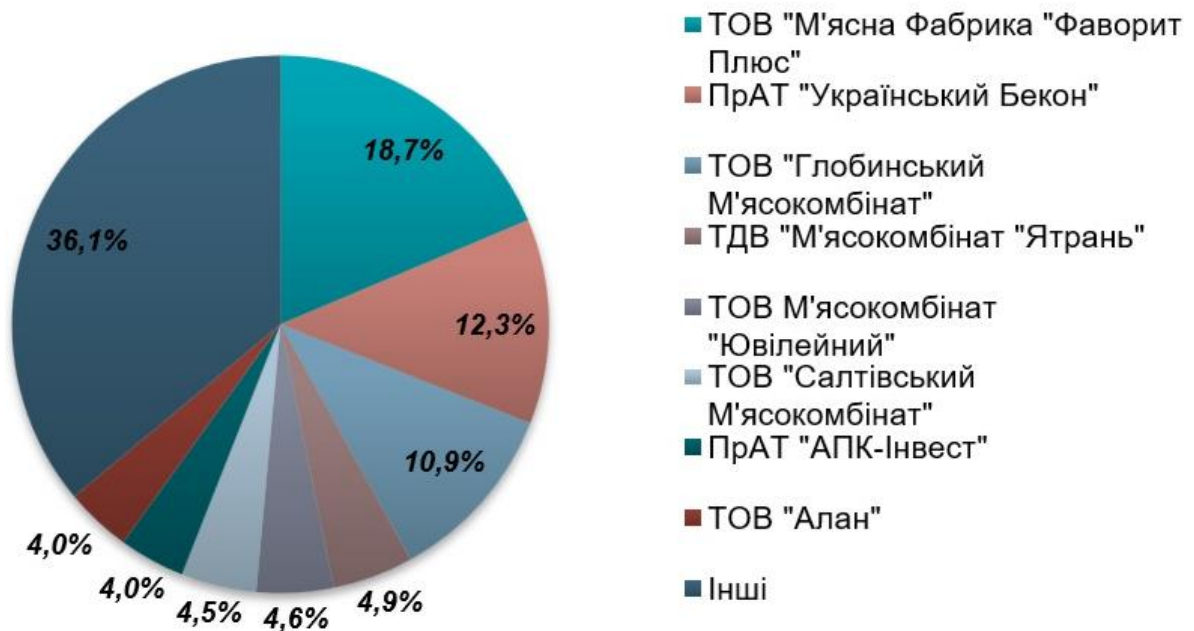

Рис. 3. Структура ринку ковбасних виробів в натуральному вираженні, %

Додаток 3

Таблиця 1

Показники оборотності оборотних коштів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ та акцизу), тис. грн.	504 760	736 970	232 210
2. Середній залишок оборотних засобів, тис. грн.	63 108	82 590	19 482
3. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	8,00	8,92	0,925
4. Тривалість одного обороту оборотних засобів, днів	45,01	40,34	-4,665
5. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	0,13	0,11	-0,013

Таблиця 2

Аналіз складу та структури оборотних активів ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показники	Абсолютне значення		Структура		Відхилення		у структурі
	На початок року	На кінець року	На початок року	На кінець року	Абсолютного значення		
					абсолютне	відносне	
1	2	3	4	5	6	7	8
Попередній рік							
Оборотні активи	62590	63625	44,20	41,01	1035,00	1,65	-3,18
2.1. Запаси	41333	45422	66,04	71,39	4089,00	9,89	5,35
2.4. Поточна дебіторська заборгованість	10978	10539	17,54	16,56	-439,00	-4,00	-0,98
2.6. Грошові кошти та їх еквіваленти	10175	7614	16,26	11,97	-2561,00	-25,17	-4,29
2.7. Витрати майбутніх періодів	33	41	0,05	0,06	8,00	24,24	0,01
2.8. Інші оборотні активи	12	9	0,02	0,01	-3,00	-25,00	-0,01
Звітний рік							
Оборотні активи	63625	101554	40,75	51,19	37929	59,61	10,44
2.1. Запаси	45422	57936	71,39	57,05	12514	27,55	-14,34
2.4. Поточна дебіторська заборгованість	10539	20323	16,56	20,01	9784	92,84	3,45
2.6. Грошові кошти та їх еквіваленти	7614	22786	11,97	22,44	15172	199,26	10,47
2.7. Витрати майбутніх періодів	41	448	0,06	0,44	407	992,68	0,38
2.8. Інші оборотні активи	9	61	0,01	0,06	52	577,78	0,05

Додаток 4

Таблиця 3

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показник	Базисний рік	Звітний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	9050	9050	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тон	5276	6434	1158,00	21,95
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,58	0,71	0,13	-
4. Обсяг виробленої продукції (без ПДВ і АЗ): – у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн	465224	719340	254116,00	54,62
- у порівнянних цінах, тис. грн	465224	567333	102109,00	21,95
5. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	504760	736970	232210,00	46,00
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	83639,5	91832	8192,50	9,80
7. Фондовіддача, грн/грн	5,562	6,178	0,62	11,07
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	63107,5	82589,5	19482,00	30,87
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	8,00	8,92	0,92	11,56
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	269	284	15,00	5,58
11. Продуктивність праці, тис. грн /особу	1729,46	1997,65	268,19	15,51
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	458635	697759	239124,00	52,14
- матеріальні витрати	373882	597159	223277,00	59,72
- витрати на оплату праці	27047	39293	12246,00	45,28
- відрахування на соціальні заходи	5965	8203	2238,00	37,52
- амортизація	6321	6916	595,00	9,41
- інші операційні витрати	45420	46188	768,00	1,69
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,986	0,970	-0,02	-1,61
14. Матеріалоемність, грн	0,804	0,830	0,03	3,30
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	458423	688333	229910,00	50,15
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	48861	52435	3574,00	7,31
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	41323	43193	1870,00	4,53
18. Рентабельність капіталу, %	28,16	24,76	-3,40	x
19. Рентабельність продукції, %	9,01	6,28	-2,74	x

Додаток 5

Таблиця 4

Показники оборотності оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»

Показник	Попередній рік	Наступний рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн.	165473	163724	-1749,00
2. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	28136,5	40558,5	12422,00
3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	5,881	4,037	-1,84
4. Швидкість одного обороту оборотних коштів, днів	61,213	89,181	27,97
5. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,170	0,248	0,08

Таблиця 5

Склад, структура і динаміка оборотних коштів ПП фірма «Гармаш»

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Попередній рік						
Оборотні кошти	20505	100	35768	100,00	15263	74,44
Виробничі запаси	5441	26,53	16809	46,99	11368	208,93
Незавершене виробництво	0	0,00	0	0,00	0	-
Готова продукція	1234	6,02	1623	4,54	389	31,52
Товари	0	0,00	0	0,00	0	-
Дебіторська заборгованість	12690	61,89	16630	46,49	3940	31,05
Грошові кошти	17	0,08	700	1,96	683	4017,65
Інші оборотні кошти	1123	5,48	6	0,02	-1117	-99,47
Витрати майбутніх періодів	0	0,00	0	0,00	0	-
Наступний рік						
Оборотні кошти	35768	100,00	45349	100,00	9581	26,79
Виробничі запаси	16809	46,99	19723	43,49	2914	17,34
Незавершене виробництво	0	0,00	0	0,00	0	-
Готова продукція	1623	4,54	1724	3,80	101	6,22
Товари	0	0,00	0	0,00	0	-
Дебіторська заборгованість	16630	46,49	19497	42,99	2867	17,24
Грошові кошти	700	1,96	83	0,18	-617	-88,14
Інші оборотні кошти	6	0,02	4322	9,53	4316	71933,33
Витрати майбутніх періодів	0	0,00	0	0,00	0	-

Додаток 6

Таблиця 6

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності ПП ФІРМА «Гармаш» за два роки

Показники	Попередній рік	Наступний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Середньорічна виробнича потужність, т	8060,00	9984,00	1924,00	23,87
2. Фактично вироблено продукції, т	6559,00	5449,50	-1109,50	-16,92
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, долі	0,81	0,55	-0,27	-32,93
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ і акцизного збору):				
- у діючих оптових цінах підприємства, тис. грн.	170534,5	162811,40	-7723,10	-4,53
- у порівняних цінах, тис. грн.	170534,5	141687,40	-28847,1	-16,92
5. Обсяг реалізованої продукції у діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. грн	165473,0	163724,00	-1749,00	-1,06
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн.	72079,35	78905,80	6826,45	9,47
7. Фондовіддача, грн/грн	2,37	1,80	-0,57	-24,10
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн.	28136,50	40558,50	12422,0	44,15
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, долі	5,881	4,037	-1,84	-31,36
10. Средньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, чол.	558,00	550,00	-8,00	-1,43
11. Середньорічний виробіток одного працівника, тис. грн./чол.	305,62	257,61	-48,00	-15,71
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн.	163876,0	163203,0	-673,00	-0,41
13. Витрати на 1 гривну виробленої продукції, грн/грн	0,9610	1,0024	0,0415	4,31
14. Матеріаломісткість, грн/грн	0,78	0,82	0,05	5,88
15. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	165473,0	163724,00	-1749,00	-1,06
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	137436,0	139617,00	2181,00	1,59
17. Чистий прибуток, тис. грн.	1198,00	391,00	-807,00	-67,36
18. Рентабельність капіталу, %	1,20	0,33	-0,87	-
19. Рентабельність продукції, %	0,87	0,28	-0,59	-

Джерело: складено автором

Додаток 7

Таблиця 7

Калькуляція витрат на виробництво та реалізацію продукту «Ковбаса сирокочена з волоським горіхом» та розрахунок повної собівартості за проектом

№ з/п	Найменування калькуляційних витрат	Витрати на 1 тону, грн	Витрати на весь обсяг додаткової продукції, тис. грн
1	Вартість сировини й основних матеріалів з урахуванням транспортних витрат	176801,7	88400,85
2	Тара, упакування й допоміжні матеріали	6300	3150
3	Паливо й електроенергія на технологічні цілі	11756,48	5878,24
	Матеріальні витрати всього	194858,18	97429,09
4	Основна й додаткова заробітна плата виробничих робітників	149,24	74,62
5	Відрахування на соціальні заходи	32,83	16,42
	Виробнича собівартість	195040,26	97520,13
6	Витрати на збут	3900,81	1950,40
	Повна собівартість	198941,06	99470,53
7	Відсотки за кредитом	4973,53	2486,76
	Повна собівартість з відсотками за кредитом	203914,59	101957,29
	Оптова ціна 1 одиниці додаткової продукції, тис. грн.		203,91

Додаток 8

Таблиця 8

Розрахунок показників економічної ефективності проєкту з виробництва нового продукту

Показники	Період реалізації проєкту, роки			Усього
	0	1	2	
ІС, сума інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	9947,1			9947,1
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	1,0			
Грошовий потік від проєкту, тис. грн		8727,5	8727,5	17455,1
Середньозважена вартість капіталу (СВК), %	25,0			
Коефіцієнт дисконтування	1,0	0,800	0,640	
Дисконтований грошовий потік у році, тис. грн	-9947,1	6982,0	5585,6	2620,6
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-9947,1	-2965,0	2620,6	
Приріст дисконтованого чистого прибутку від проєкту, тис. грн	9947,1			9947,1
Чистий дохід (ЧД), тис. грн				12567,7
Чистий приведений дохід (NPV), тис. грн				2620,6
Внутрішня норма доходності (IRR), %				47%
Індекс доходності (ІД)				1,26
Період окупності (ПО), роки				1,14
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПОдис.), років				1,53

Додаток 10

Таблиця 10

Вплив запропонованого заходу на основні техніко-економічні показники ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Найменування заходів	Інвестиції, тис. грн			Зміни показників діяльності підприємства (±)										
	Усього	У тому числі в		Обсяг реалізованої продукції, тис. грн	Собівартість, тис. грн						Чисельність, осіб	Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	Строк окупності інвестицій, років
		основні засоби (нематеріальні активи)	оборотні кошти		Усього	у тому числі:								
						Матеріальні витрати	Витрати на оплату праці	Відрахування на соціальні заходи	Амортизація основних фондів	Інші витрати				
1. Виробництво нового продукту «Ковбаса сирокопчена з волоським горіхом»	9947,05	0	9947,05	110113,88	99470,53	97429,09	74,62	16,42	0	1950,40	0	10643,35	8727,54	1,14
2. Впровадження обладнання на операції шприцювання	747,32	747,32	0	0	-194,02	-51,61	-203,83	-44,84	99,54	6,72	-1	194,02	159,1	4
Усього	10694,37	747,32	9947,05	110113,88	99276,51	97377,48	-129,21	-28,43	99,54	1957,12	-1	10837,37	8886,64	

Додаток 11

Таблиця 11

Основні техніко-економічні показники виробничо-господарської діяльності до та після впровадження проекту ТОВ «Козятинський м'ясокомбінат»

Показник	Звітний рік	Проектний рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	9050	9050	0	0
2. Фактично вироблено продукції, тон	6434	6934	500	7,77
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,71	0,77	0,06	7,91
4. Обсяг виробленої продукції (без ПДВ і АЗ):				
– у діючих оптових цінах, тис. грн	719340	829453,88	110113,88	15,31
- у порівнянних цінах, тис. грн	567333	677446,88	110113,88	19,41
5. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	736970	847083,88	110113,88	14,94
6. Середньорічна вартість основних фондів основного виду діяльності, тис. грн	91832	92579,32	747,32	0,81
7. Фондовіддача, грн/грн	6,178	7,317	1,140	18,45
8. Середній залишок оборотних коштів, тис. грн	82589,5	92536,55	9947,05	12,04
9. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	8,92	9,15	0,92	10,31
10. Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу, осіб	284	283	-1	-0,35
11. Продуктивність праці, тис. грн /особу	1997,65	2393,81	396,15	19,83
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн, у тому числі	697759	797035,51	99276,51	14,23
- матеріальні витрати	597159	694536,48	97377,48	16,31
- витрати на оплату праці	39293	39163,79	-129,21	-0,33
- відрахування на соціальні заходи	8203	8174,57	-28,43	-0,35
- амортизація	6916	7015,54	99,54	1,44
- інші операційні витрати	46188	48145,12	1957,12	4,24
13. Витрати на 1 гривню виробленої продукції, грн	0,970	0,961	-0,009	-0,94
14. Матеріалоемність, грн	0,830	0,837	0,007	0,87
15. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	688333	787609,51	99276,51	14,42
16. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	52435	63272,37	10837,37	20,67
17. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	43193	52079,64	8886,64	20,57
18. Рентабельність капіталу, %	24,76	28,13	3,374	x
19. Рентабельність продукції, %	6,28	6,61	0,332	x